

PAROLA

A KÖZÖSSÉG- ÉS TÁRSADALOMFEJLESZTÉS FOLYÓIRATA

2019/4. szám



Mi dolga a klímaváltozással a közösségfejlesztésnek?

Közösségi önrendelkezés a fenntarthatóságért

A Nyíregyházi Kosár bevásárló közösség története

Permakultúra

A jövő péntekje

Ajánló: 25 éve szól a Civil Rádió

Tartalomjegyzék

Mi dolgunk a klímaváltozással közösségfejlesztőként?	2
Közösségi önrendelkezés a fenntarthatóságért	9
A Nyíregyházi Kosár bevásárló közösség története	15
Permakultúra, a Föld és az emberi közösség gondviselésének rendszere	20
A jövő péntekje.....	27
25 éve szól a Civil Rádió – ajánló.....	44

PAROLA. A közösség- és társadalomfejlesztés folyóirata

Felelős kiadó: Közösségfejlesztők Egyesülete, Kovács Edit elnök

Felelős szerkesztő: Farkas Gabriella

Online lapszám: <https://kofe.hu/parola/korabbi-lapszamok/parola-2019-4/>

Címlapfotó: Fórika Endre (Életfa Permakultúra, Agostyán)

Észrevételeiket, javaslataikat várjuk a szerkesztőség email címén:

kofeegyesulet@gmail.com

Mi dolgunk a klímaváltozással közösségfejlesztőként?

Szerző: Tóth Vivien

A *Közösségfejlesztés XVI. Nyári Egyetemének* témái közé felkerült a klímaváltozás és a *környezeti válság* kérdése, melyet egy hosszú szakmai programsorozat végén, két kerekasztal beszélgetés keretében jártunk körül. Már a téma felmerülése is érdekes kérdéseket vetett fel, hiszen mi nem vagyunk ökológusok, sem klímakutatók és egyikünk sem szeretne pályát módosítani. Mégis azt éreztük, hogy mivel a téma egyre erősebben van jelen, beszélni kell róla, s meg kell kérdeznünk azokat, akik értenek is hozzá. Így alakult ki két témakör, az egyik a jelenlegi helyzet feltárására: „*Hány évünk van még?*” címmel három ökológiai közgazdász jelenlétével és egy, a közösségi megoldásokra fókuszáló, jó gyakorlatokat felkutató beszélgetés öt olyan szakemberrel, akik már a gyakorlatban is tesznek valamit, konkrét kezdeményezések részesei. Az összegyűlt közönség körében nagy érdeklődésre találtunk, így most egy összefoglaló írással szeretném bemutatni a téma iránti érdeklődésünk hátterét, és azokat a gondolatokat, amelyeket a felkészülés és a beszélgetések során gyűjtöttünk össze.

„Hány évünk van még?”

Egyre súlyosabb hírek látnak napvilágot a környezetünkkel kapcsolatban. Hatalmas erdőtüzek, pusztító viharok, kihaló állatfajok, fogyóban lévő ivóvízkészletek és egy egyre gyorsabban változó klíma. Míg egy évtizeddel ezelőtt a klímaválság és a környezetvédelem témaköre távoli dolognak tűnt, és kevesek érdeklődésére tarthatott számot, ma már szinte minden területen megjelenik, és egyre többen beszélnek róla.

A Föld átlaghőmérséklete folyamatosan emelkedik, az elmúlt 136 évben a 18 legmelegebb év 2001 után volt. A felmelegedés nem egyenletesen történik: a kutatók a Föld különböző területeinek eltérő adataiból vonnak átlagot. Az Északi-sarkon, például, az ottani átlaghoz képest plusz 20 C⁰ eltérést észleltek, ami súlyos következményekkel járt, pl. a jégtakaró nagy része olvadásnak indult. A bioszféra egyensúlya felborul, az ökológiai sokszínűség csökken, egyre élethetlenebbé válnak a területek, és még ki tudja, milyen, eddig még fel nem fedezett következménnyel számolhatunk.

2019-ben, ha mindenki úgy élne, mint az Európai Unió lakossága, akkor május 10-én értük volna el azt a napot, amikor kimerítettük a Föld éves tartalékait. Ezt nevezik az *Európai Túlfogyasztás Világnapjának*, amellyel arra is szeretnék felhívni a figyelmet, hogy rendkívül pazarló és környezetszennyező életmódot folytatunk. Ha mindenki ilyen színvonalon élne, akkor 2,8 Földre lenne szükségünk ahhoz, hogy a természeti erőforrások iránti keresletünket kielégítse a bolygó.

Ezek csak töredékei azoknak a sokkoló adatoknak, amelyekkel a klímakutatók szembesítenek bennünket, de már ezek alapján is látnunk kell, hogy valami visszavonhatatlan történik. Egyesek szerint nem sok évünk van hátra, ha ezt az életmódot folytatjuk tovább, sőt, többen összeomlásról beszélnek. Ezzel a bekezdéssel egyáltalán nem a riogatás és sokkolás a célom, sokkal inkább arra szeretném ráirányítani a figyelmet, hogy figyeljünk erre a változásra, kövessük az eseményeket, és találjuk meg azokat a cselekvési lehetőségeket, melyekkel mi magunk is tudunk tenni valamit egy élhető jövő kialakításáért.

A tudomány nem tudja megjósolni, hogy mi fog történni, ezt meghívott vendégeink *Pataki György (ESSRG)*, *Lazányi Orsolya (ökológiai közgazdász, BCE)* és *Veress Tamás (Gazdaságtudományi Központ, BCE)* is hangsúlyozták, így egyikük sem vázolt fel jövőképet a beszélgetésben. Inkább azt hangsúlyozták, hogy most az a feladatunk, hogy olyan rendszereket hozzunk létre, amelyek egy másfajta jövő felé visznek minket. Ma egy olyan világban élünk, melyben előbb el tudjuk képzelni a világvégét, mint a *növekedésközpontú kapitalizmus végét*, ami azért aggasztó, mert ez a rendszer juttatott ide minket, így a legfontosabb, hogy keressünk más megoldásokat is. Kell, hogy legyenek más alternatíváink, hogy ki tudjunk lépni a megszokott gondolkodási sémáinkból.

Mi dolga ezzel a közösségfejlesztésnek?

Közösségfejlesztőként fontos felismernünk azt a tényt, hogy *a klímaváltozás minden embert érint*. Hatással van és a továbbiakban egyre inkább lesz is a különböző korcsoportokra, jövedelmi csoportokra, minden nemzetiségre és a szerint sem tesz kivételt, hogy ki milyen nézeteket vall. Ha képesek vagyunk a klímaktasztrófa ügyét állítani gondolkodásunk középpontjába, létrejöhetnek olyan cselekvések, amelyek közös alapot adhatnak a közösségeknek.

A Nyári Egyetem fő témájának az *áthidaló társadalmi tőkét* és a hidakat építünk szlogent választottuk, mert hiszünk benne, hogy fontos megtalálni azokat a közös pontokat,

amelyek mentén kapcsolat alakulhat ki közösségek és emberek között. Az áthidaló társadalmi tőke lényege, hogy különböző érdeklődésű, értékrendszerű, más élethelyzetben lévő embereket kössön össze, és kapcsolódásra adjon lehetőséget. *Lehet-e a környezet védelme, a klímaválság elleni cselekvés egy olyan magasabb cél a közösségek számára, amely át tudja hidalni a meglévő különbségeket?* – tettük fel a kérdést terepen dolgozó vendégeinknek a beszélgetés második körében. Vajon az, hogy mindannyiunk célja az élhetőbb jövő kialakítása és a Föld védelme, összehozhat -e teljesen különböző státuszú embereket, lehet-e ez az áthidaló társadalmi tőke alapja, képesek lehetnek-e közösen cselekedni?

A *Nyíregyházi Kosár Közösségben*[\[1\]](#), amely egy prosperáló bevásárló közösség egy önkéntesekből álló csoport, mely nagyon *sokszínű és heterogén*, ami kifejezetten előnyös tulajdonsága a közösségnek. A gyakorlatban ennek ereje főleg akkor mutatkozott meg, amikor valamit hirtelen kellett megszervezni, és minden feladatra volt önként jelentkező. De az egymástól való tanulás is fontos számukra, mert egy közösségben a közös cselekvésből lehet a legtöbbet tanulni. Ők közösen egy jobb, élhetőbb jövő kialakításán dolgoznak, ez a közös cél, ez a közös alap – mondta el *Zalatnay László*, a Nyíregyházi Kosár Közösség alapítója.

A *Grundkert*[\[2\]](#) közösségi kertben is felfedezhetőek a sokszínűség jelei, de inkább az alsóbb rétegeket tudják megszólítani, közülük vannak többen, akik aktívan bekapcsolódnak a munkába. *Kling Ferenc* közösségi kert koordinátor szerint sokszínű a közösségük, de inkább a korosztályt tekintve, illetve a kertészkedésen keresztül a *külföldről érkező letelepedni vágyókat* is segítették a beilleszkedésben egy partnerségi együttműködés keretében, amelyben szintén a közös érdeklődés adott alapot a különbségek legyőzéséhez.

Egy különleges teherhordóbicikli-kölcsönző műhely és zöldségdoboz átvevő hely esetében is lehet közös cél a környezetünk védelme, mert *sokféle módon lehet hozzá kapcsolódni*. *Lazányi Orsolya*, a *Cargonómia*[\[3\]](#) egyik alapítója szerint azzal, hogy mindenki kreatív módon megtalálhatja a hozzá illő tevékenységet náluk, vegyes társaság alakul ki; ők elsősorban az értelmiségi réteget tudják megszólítani.

Miskolcon, az *Avas lakótelepen* az adott homogén társadalmi háttér miatt kevésbé sokszínű a társaság, de a *különböző korosztályokhoz tartozó emberek* bevonásán sokat dolgoznak az ottani közösségfejlesztők. A *Dialóg Egyesület*[\[4\]](#) munkatársa, *Csere Áron*,

például, egy újrahasznosító műhely ötletével rukkolt elő, hogy a fiatalok bútorok újragondolásával és megújításával tölthessék a szabadidejüket.

Kisszékyben [5], ahonnan *Horváth András* ökológus vendégünk érkezett, a közös alapot az adja az ott élőknek, hogy mindenki törekszik egy *önfenntartó élet* kialakítására, de nagyon fontos számukra, sőt elengedhetetlen, az együttműködés is. Van közös céljuk, és ez segíti a közös tevékenységek megvalósítását. Így, például, helyi termékek bevezetésén dolgoznak, olvasóestet tartanak, de legtöbbször a megtermelt javakat cserélgetik egymás között.

Adaptáció és cselekvés

Mit tehetünk annak érdekében, hogy 20-30-50-100 év múlva is élhető legyen a Földünk? A fent említett példákon túl rengeteg kezdeményezés, ötlet van, amivel mi is hozzájárulhatunk a változáshoz. Csatlakozhatunk mozgalmakhoz, mint a Műanyagmentes Július, amely az egyszer használatos műanyagok ellen igyekszik felvenni a harcot, tüntetéseken vehetünk részt vagy aktivista csoportokat támogathatunk, bevásárló közösséget alapíthatunk, vagy életmódot is válthatunk. Ezen példák sora nagyon hosszú lehet, eldönthetjük, hogy hozzánk vagy közösségünkhöz melyik áll a legközelebb, és mi miben látjuk az élhetőbb jövőt, hiszen mindezekkel a lépésekkel azt építjük. A legfontosabb, amit kiemelnék, hogy *beszéljünk róla!*

Mivel egyre többen mondják, és talán már a saját bőrünkön is érezzük, hogy meg fog változni az ökoszisztéma, fontos, hogy felkészüljünk ezekre változó körülményekre. De mit is jelent ez? Mennyire fog megváltozni az élőhelyünk, és hogyan készüljünk fel valami olyanra, amiről nem is tudjuk, hogy mi lesz az? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekben, helyzetekben hasznos lehet *Kovács Edit* *Közösségfejlesztői szerepfelfogások és munkamódok közösségeket érintő radikális mértékű változásokban* című munkája, amelyben a közösségfejlesztés lehetséges szerepeit elemzi konfliktusos és hirtelen változás utáni helyzetekben.

Fel kell készülnünk, idomulnunk kell a változó körülményekhez, amelyeken már jó eséllyel nem tudunk változtatni. *Jem Bendell* [6] ajánl ehhez az *adaptációhoz* egy útmutatót, amelyben három vizsgálati szempontot nyújt:

1. Mit kell megőriznünk?
2. Min kell változtatnunk?

3. Milyen új dolgokat kell megtanulnunk?

Állítása szerint, ha ezeket egyéni, közösségi és társadalmi szinten végiggondoljuk, akkor közelebb kerülünk a felkészült állapothoz. Ehhez először azonban tájékozódni kell arról, hogy a szűkebb környezetünkre mi lesz/lehet a jellemző.

Elfogadhatjuk, és fel is készülhetünk a minket körülvevő változásokra, azonban azt se hagyjuk figyelmen kívül, hogy még bőven van lehetőségünk tenni a radikális fordulatok megelőzése érdekében. Tekintsük erre bizonyítéknak a nyári egyetemen zajlott beszélgetés résztvevőinek munkáját: miért is cselekednének, ha nem hinnének benne, hogy van lehetőségünk változtatni?! Mi alakítjuk a jövőt, és ha cselekedeteinkkel egy *pozitív jövőkép* megvalósulására törekszünk, akkor nagy eséllyel oda is fogunk jutni.

Összegzés

Rendkívül összetett és érdekes téma a klímaválság, és ahogy egyre többet olvasunk a témában, annál inkább olyan érzésünk lesz, hogy mennyi mindent nem tudunk róla. Összezavarodhatunk, aggódhatunk, de cselekvésre motiválttá is válhatunk. Azt már a beszélgetés végén éreztük mindannyian, hogy ezt a témát folytatni kell, beszéljünk még róla. Ezért is született meg ez a különszám, amelyben tovább elemezzük és boncolgatjuk, hogy *mi dolga van a közösségfejlesztésnek a klímaváltozással*.

Felhasznált és ajánlott irodalom

Greta Thunberg: The disarming case to act right now on climate change https://www.ted.com/talks/greta_thunberg_the_disarming_case_to_act_right_now_on_climate#t-139893 Megtekintve: 2019.09.23.

Fridays For Future <https://www.fridaysforfuture.org/> Megtekintve: 2019. szeptember 24.

Idén is lesz műanyagmentes július https://index.hu/belfold/2019/06/28/iden_is_lesz_muanyagmentes_julius/ Megtekintve: 2019. szeptember 24.

2019-ben az európai túlfogyasztás világnapja május 10-ére esett <https://ng.hu/fold/2019/05/11/2019-ben-az-europai-tulfogyasztas-napja-majus-10-ere-esett/> Megtekintve: 2019. szeptember 25.

Prof. Jem Bendell: Mélyadaptáció: Útmutató az éghajlati tragédiához. <http://lifeworth.com/DeepAdaptation-hu.pdf> Megtekintve: 2019. szeptember 25.

Környezeti válság – közösségi kihívások (kerekasztal-beszélgetés) <https://www.youtube.com/watch?v=lsAR4p8-ZVI&list=PLbejjDOrLj85zOZW0w-1ZkPwgmMfLbaQ&index=10> Megtekintve: 2019. szeptember 25.

Ideje észhez térni 1/2 https://www.youtube.com/watch?v=4fU_FPgqTLk&feature=youtu.be&fbclid=IwAR0wiwy5oTbm9Grspoom_gCd435zD8EKyeSbZ5zZXI4PYV8CWwjwDafGWeo Megtekintve: 2019. szeptember 26.

Ideje észhez térni 2/2 <https://www.youtube.com/watch?v=IjtDXSHmy4U&feature=youtu.be&fbclid=IwAR3rjl3bVufa6bGEq5Ryqo6CpTI5QTNHKUpkemNZDITX1tGGta1wMIxhj9c> Megtekintve: 2019. szeptember 26.

„Nem csak a rák halálos, a klímaváltozás már most emberek életét követeli.” https://hvg.hu/gazdasag/20190716_Nemcsakarahalalosaklimavaltozasmarmostemberek eletetkoveteli Megtekintve: 2019. szeptember 26.

Katharine Hayhoe: The most important thing you can do to fight climate change: talk about it https://www.ted.com/talks/katharine_hayhoe_the_most_important_thing_you_can_do_to_fight_climate_change_talk_about_it Megtekintve: 2019. szeptember 26.

Kovács Edit: Közösségfejlesztői szerepfelfogások és munkamódok közösségeket érintő radikális mértékű változásokban I. <http://www.kka.hu/KozossegiAdattar/parolaar.nsf/274d67036bb315838525670c008147c9/780b3662dc73f148c1258106003f44aa?OpenDocument> Megtekintve: 2019. szeptember 26.

Holnapelőtt – éghajlatváltozás közérthetően <https://holnapelott.hu/> Megtekintve: 2019. szeptember 26.

[1] <https://www.nyiregyhazikosar.hu/>

[2] <https://www.facebook.com/Grundkert/>

[3] <http://cargonomia.hu/>

[4] <http://www.dialogegyeselet.hu/>

[5] <http://kke-kisszekely.hu/>

[6] Prof. Jem Bendell: Mélyadaptáció: Útmutató az éghajlati tragédiához. <http://lifeworth.com/DeepAdaptation-hu.pdf> Megtekintve: 2019. szeptember 25.

Közösségi önrendelkezés a fenntarthatóságért

Szerző: Veress Tamás

2019-ben a “XVI. Nyári Egyetem a közösségi részvétel fejlesztéséért” teret kapott a klímavész helyzet témája is. Jelen írás a közösségek és a klímavész helyzet közös halmazán való gondolkodáshoz és cselekvéshez kíván hozzájárulni.

Bevezető

Az emberi életet nem emberi létezők kapcsolódása teszi lehetővé. Az élet kapcsolódások, interakciók függvénye: nincs élet függőségi viszony, kapcsolódások nélkül (Capra és Luigi 2014). Nem emberi organizmusok hozták létre a légkört, ami lehetővé teszi hogy lélegezzünk. Mások között baktériumok és gombák teszik élővé a talajt, mely lehetővé teszi hogy táplálkozzunk. Nincsen tehát “környezet” annak absztrakt, az élőlénytől független értelmében, csakúgy, mint nem lehet környezet élőlény nélkül. Az élőlények hozzák létre a környezetet egymásra ható tevékenységeik révén (Lewontin 1991:109 hivatkozta Capra és Luigi 2014).

A Föld ökológiai – az emberi életet is lehetővé tévő, fenntartó – rendszereinek életfenntartó képessége emberi tevékenységek hatására radikális mértékben pusztul (Steffen et al 2018). Az összhatás, melyhez egyének és társadalmak eltérő mértékben járulnak hozzá, a Föld globális szabályozó folyamatait destabilizálja, és egyre nagyobb mértékben korlátozva a jövőbeli élet lehetőségeit, körülményeit. A különböző szennyező és pusztító tevékenységek hatása, mint a klímaváltozás, a természetes élőhelyek leromlása, pusztulása, a fajsokaság csökkenése összefüggnek és egymást hatását erősítik (Capra 2014 és Luigi 2014).

Az előttünk álló feladat többrétű. Meg kell szakítanunk, át kell alakítanunk a pusztító, szennyező folyamatokat fenntartó társadalmi rendszereinket, és ezzel párhuzamosan életközpontú viszonyrendszereket kialakítani, elmélyíteni.

Hol tartunk most?

2015-ben [195 állam írta alá](#) azt a nemzetközi klímaegyezményt, melyben a felek elkötelezték magukat a globális átlaghőmérséklet-emelkedésnek 2 Celsius-fok alatt tartására a 18. századi ipari forradalom előtti időszakához képest. Ennek egyik legfontosabb feltétele, hogy globális szinten radikálisan csökkentsük a felmelegedést okozó üvegházhatású gázok légkörbe áramlását. Ugyanakkor az egyezmény keretében az aláíró államok önkéntesen határozzák meg a vállalt/ígért csökkenés mértékét – és globális szinten még a vállalások mértéke sem éri el a kívánt mértéket, mely a modellek előrejelzései alapján 2 Celsius-fok alatt tartaná a felmelegedést. Minimálisnak tűnő eltérések is jelentős következményekkel járhatnak: amennyiben sikerülne 1,5 Celsius-fokon belül tartani az átlaghőmérséklet-növekedést, úgy például fele annyi embert érintene világszinten a kialakuló vízhiány, jelentősen kisebb mértékben csökkenne a kukorica, a rizs és a búza termés, és viszonylag kisebb hatása lenne a felmelegedésnek a fajsokaság szűkülésére a 2 Celsius-fokos felmelegedéshez képest. Ahogyan például az emberi szervezet is érzékenyen reagál pár fokos testhőmérséklet változásra, úgy az éghajlat is; néhány fokos eltérés katasztrofális következményekkel járhat. Jelenleg a 3 Celsius-fokos felmelegedést meghaladó utat járjuk... Ugyanakkor, a 1,5 fokos ablak még nyitva van, teljesíthető, amennyiben az elkövetkezendő hozzávetőleg [10-18 évben](#) (többek között a kibocsátás mértékének függvényében) érvényesítünk radikális változásokat.

Költségeit tekintve a 2 Celsius-fokos ablakon belül maradáshoz szükséges szén-dioxid kibocsátás csökkentés a nagyságrendileg világgazdaság éves termelésének legfeljebb 4 százalékával egyenértékű befektetésekkel megvalósítható. A nem cselekvés pénzügyi költségei ennek sokszorosára rúgnak, nem beszélve a nem anyagi károkról (Calderon és Stern 2014). A közlekedés, ipari termelés, ingatlangazdálkodás energiaigényének és környezetszennyezésének mértéke jelentős mértékben csökkenthető párhuzamosan a költségekkel. A pénzügyi értékteremtés és az életközponjú működés nem zárják ki egymást, sok lehetséges formában egymást erősítő tényezők lehetnek (Hawken, Lovins, Lovins 1999).

Mi okozza a felmelegedést?

Egyes társadalmi folyamatok, mint a gazdasági növekedés, a közvetlen külföldi befektetések volumene, a városiasodás, az energiateljesítmény, a műtrágyafelhasználás, a

vízhasználat, a papírtermelés, a közlekedés, telekommunikáció, és a nemzetközi turizmus bővülése az ökológiai rendszerek életfenntartó képességének romlásával járnak (IGPB 2015), ezzel kilépve az emberiség számára rendelkezésre álló biztonságos élet-térből (Steffen et al 2015 hivatkozva Zsolnai és mtsai. 2016). A mai társadalmi tevékenységek anyag-energetikai folyamatai csökkentik a jövőbeli generációk életésélyeit; az “emberiség jelenleg az ökológiai túllövés („ecoligical overshoot”) állapotában van, ezért az anyagi termelés és fogyasztás jelentős visszafogásra van szükség ahhoz, hogy ökológiailag fenntartható szintre kerüljünk vissza” (Zsolnai és mtsai 2019:4).

Ugyanakkor félrevezető, a rendszerszintű problémákat elfedő lenne az emberiség egészét, minden tagját kárhozatni a károkért. A gazdag országok a világ népességének mindössze 19 százalékát tették ki 2008-ban, míg az 1850 óta a légkörbe bocsátott szén-dioxid 73 százalékáért felelősek. A gazdag országokon belül is radikális eltérések vannak a magas és alacsony jövedelműek között a fogyasztásból, életvitelből fakadó környezetkárosítás tekintetében (is). “A 21. század elején az emberi népesség legszegényebb 45 százaléka a teljes kibocsátás 7 százalékáért felelt, míg a leggazdagabb 7 százalék az 50 százalékáért. Egy átlagos amerikai állampolgár – az országon belüli osztálykülönbségeket ismét figyelmen kívül hagyva – ugyanannyi kibocsátásért felelős, mint akár 500 etiópai, csádi, afganisztáni, mali, kambodzsai vagy burundi polgár” (Roberts és Park 2007 idézi Malm). “A legkomolyabb környezeti károkat okozó technológiák (például a szénenergia és a fosszilis üzemanyagok) elterjedéséért az emberiség egy szűk kisebbsége – a vállalataik termelékenységét fokozni kívánó tulajdonosok és tőkések – volt[ak] elsősorban felelős[ek]” (Fordulat 25:2).

Milyen bölcsességre, ismeretre, szemléletre lehet szükségünk?

A méret, a korlát és a mértékletesség kulcsfogalmak az életközponitú szervezésben. Minden szerkezetnek megvan a belső adottságok által kiszabott korlátja, növekedésének határa, mely ponton túl már az egész minősége változik, nem csak a részek mennyiségi tulajdonságai. Mind a cickánynak, az egernek és a patkánynak hasonló test szerkezete van, hosszúkás orra, hosszúkás teste és rövid lába. Ez a hasonló forma, szerkezet jelenik meg mindhárom test esetében különböző méretekben a viszonylag kis cickánytól a viszonylag nagy patkányig. Ugyanakkor ez a szerkezet nem növelhető a végtelenségig, egy korlát felett a rövid lábak és hosszúkás hát megadja magát, nem tudja betölteni funkcióját. A további növekedés a teljes szerkezetre vonatkozó változtatásokkal járna a lábak megerősítésén túl, befolyásolva például a keringést, a csontszerkezetet, a

mozgásmintákat. Minden szerkezetnek megvan a maga korlátja amin túl már az egészre vonatkozó változtatások szükségesek annak fenntartáshoz (Salminen and Vaden 2015:108). Ennek megfelelően a társadalmaknak, gazdasági rendszerek anyag-energia folyamatainak is megvannak a korlátai.

Amennyiben a fejlődést, a társadalmi haladást kizárólag gazdasági növekedéssel, (akár erőszakos) modernizációval azonosítjuk, úgy társadalmaink továbbra is kilépnek a helyi környezetük eltartó és regeneráló képességén túl. A mértékletesség így alapvető szervezőelvként kell megjelenjen a jövőben, mely lehetővé teszi, hogy a biztonságos élet-tér korlátok között maradjunk.

Azok a tevékenységek tehát amik a közösségeink életéhez nélkülözhetetlen dolgokat, funkciókat (például élelmezés, közlekedés, lakhatás) a közösségi önrendelkezés alá vonja (például önálló, a világgpiaci folyamatoktól minél kevésbé függő energiaellátás, élelmiszerellátás) hozzájárulhatnak az ökológiai fenntarthatósághoz. A globális láncokba beágyazott nagyvállalati működés alternatívája a helyi beágyazottságú, önellátásra törekvő közösségi-szintű társadalomszervezés. A helyi közösség igényeinek a mértéke szab határt a rendszer terjeszkedési korlátainak, materiális mértékletességre nyitva.

A közösségek tehát kulcsszerephez jutnak, feladatuk az életközpontú szervezkedés (szemben a kereskedelem központúsággal), mely mértékletessége és szerkezete révén fenntartja a jövőbeli generációk életlehetőségeit.

Az élet – és ezáltal közösség – központú szervezés az emberi viszonyrendszerek újraalakításával is jár, a megváltozott körülmények által diktált létismeret újbóli elsajátításával és alkalmazásával.

A finn folklórban sokszor megjelenik a *synty*. A *synty* valami olyasmit takar, mint “létrejönni, létezésbe lépni, megszületni” és a születésre, eredetre, ok-okozatra vonatkozik. Ismerni a *synty*-t azt jelenti, hogy ismerni a módját hogyan lehet fenntartani a létet a változó, instabil környezetben. Helybe ágyazott, a helyre vonatkozó létismeret. A *synty*-t ismerő meg- és felismeri a közössége létének spirituális és anyagi feltételeit. A közösség azt (is) keresi, a változó környezetben hogyan képes fenntartani a számára fontos értékeket, úgy, hogy ne élje fel az őt fenntartó nem emberi létezőket (folyókat, fákat, erdőket, talajéletet, stb). A *synty* ily módon enyhíti a nihilista életvitel – mely nem ismeri a spirituális és materiális feltételeit önmaga létezésének – terheit. Ugyanakkor, a hely, és a helyhez kötődő létismeret ismerete nem garancia sem az egyén, sem a közösség

túlélésére. Nem áll fenn törvényszerű kapcsolat, ok-okozat a synty ismerete, a helyes és sikeres cselekedetek és a túlélés között. A synty ismerete ahhoz szükséges, hogy a közösségnek kialakulhasson az őt fenntartó nem-emberi létezőket el nem pusztító életvitele, viszonyrendszere, mely jelentőségteljes a közösség tagjai számára (az egyének megtalálják és vállalják szerepüket a közös absztrakciókban, történetekben) (Salminen and Vaden 2015).

A cselekvés minden esetben lokális, a cél, hogy a hatás a szelíd társadalomszervezési módszerek révén regenerálja az élet fenntartásához hozzájáruló természeti létezőket, rendszereket.

A modern társadalmak óriási környezeti és társadalmi terheléssel elégtik ki szükségleteiket. A jövőben a fejlődés az életközpontú társadalomszervezéssel kell összekötnünk, melyben a közösségi-szintű szervezés fogja korlátozni a társadalmak anyag- és energiacsere folyamatainak mértékét.

Számtalan előremutató helyi példa áll rendelkezésünkre. A [finn Li városa](#) évi félmillió euró profitot generál költségvetésének hála a geotermikus, nap- és szélenergiába irányított befektetéseinek, mellyel párhuzamosan a kiinduláshoz viszonyítva 80%-al csökkentette a légkörbe kerülő szén-dioxid kibocsátását; a településnek célja, hogy ne termeljen szemetet. A [Zala megyei Nagypáli](#) példamutató a település szintű energiaellátásban. A [brazil Curitiba városa](#) radikális népességszám-növekedés mellett volt képes az autós forgalmak kiszorító tömegközlekedési rendszer kiépítésére, zöld területek kialakítására. Mások mellett Kajner Péter, Lányi András és Takács-Sánta András (2013) szerkesztésében olvasható gyűjtés "A fenntarthatóság felé való átmenet jó példái Magyarországon" címmel a hazai kezdeményezésekről.

Hivatkozások

Capra, F., Luigi, P. (2014): The systems view of life. Cambridge University Press

Paul Shrivastava, Laszlo Zsolnai, David Wasieleski, Mark Stafford-Smith, Thomas Walker, Olaf Weber, Cary Krosinsky, David Oram (2019): Finance and Management for the Anthropocene. Organization & Environment 2019, Vol. 32(1) 26–40

Lewontin, R.C. (1991). Gene, organism and environment, in D.S. Bendall, ed., *Evolution from Molecules to Men*. Cambridge University Press, pp. 273–85.

Will Steffen, Johan Rockström, Katherine Richardson, Timothy M. Lenton, Carl Folke, Diana Liverman, Colin P. Summerhayes, Anthony D. Barnosky, Sarah E. Cornell, Michel Crucifix, Jonathan F. Donges, Ingo Fetzer, Steven J. Lade, Marten Scheffer, Ricarda Winkelmann, Hans Joachim Schellnhuber (2018): *Trajectories of the Earth System in the Anthropocene*. PNAS Latest Articles

Calderon, F., Stern, N. (2014). *Better growth, better climate. The global commission on the economy and climate (The New Climate Economy Report)*

Steffen, W., Richardson, K., Rockström, J., Cornell, S. E., Fetzer, I., Bennett, E. M., Biggs, R., Carpenter, S. R., de Vries, W., de Wit, C. A., Folke, C., Gerten, D., Heinke, J., Mace, G. M., Persson, L. M., Ramanathan, V., Reyers, B., & Sörlin, S. 2015: "Planetary Boundaries: Guiding Human Development on a Changing Planet" *Science* Vol. 347, No. 6223: p. 736 and 1259855-1-10.

Paul Hawken, Amory Lovins, L. Hunter Lovins (1999): *Natural Capitalism*. Little, Brown and Company.

IGBP 2015: *The Great Acceleration*.

Zsolnai, L., Knut, I., Tencati, A. (2019): *Gazdasági etika az Antropocén korban*. Magyar Tudomány.

Roberts, J. Timmons – Parks, Bradley C. (2007): *A Climate of Injustice: Global Inequality, North-South Politics, and Climate Policy*. MIT Press.

Andreas Malm és Alf Hornborg (2014): *EMBERI TÉNYEZŐ? AZ ANTROPOCÉN-NARRATÍVA KRITIKÁJA*. Fordulat 25 (2019).

Fordulat 25 (2019): *Klímaváltozás és kapitalizmus*. Szerkesztették: Csurgó Dénes. Domschitz Máttyás. Fabók Márton. Fülöp Nóra. Horváth Bence. Nagy Kristóf. Sidó Zoltán. Szabó Liza.

Salminen, A. és Vaden, T. (2015): *Energy and experience: an essay in naftology*. MCM Publishing.

Kajner Péter, Lányi András és Takács-Sánta András (2013): *A fenntarthatóság felé való átmenet jó példái Magyarországon*.

A Nyíregyházi Kosár bevásárló közösség története

Szerző: Zalatnay László

A bevásárló közösségek olyan csoportok, amelyek elsősorban a helyi élelmiszergazdaságot akarják átalakítani, megmenteni. Ennek érdekében helyi mezőgazdasági termelők termékeit juttatják el közösségi módszerekkel a helyi fogyasztókhoz. Összehozzák a kínálatot és a keresletet, de még inkább olyan emberi kapcsolatok kialakítását végzik, ami egy nagyon lényeges, alapvető szükségletünk, a jó minőségű élelemellátás megszervezéséhez szükséges.

A történet nem tudatos közösség-alakítással kezdődött, hanem azzal, hogy barátaim unszolására elkezdtem előadásokat tartani helyi pénzről. A 2008-as gazdasági válságnak érezhetőek voltak még a hatásai, és sokat meséltem arról, hogy a pénzrendszer működésén milyen sok múlik. 2-3 előadás után kialakult egy kis baráti kör, akikkel sokszor az egyik tagunk cégének irodájában beszélgettünk. Esténként. A város felett. Mert az iroda a város legmagasabb irodaházának felső emeletén volt. Egyetértettünk abban, hogy ha csak beszélünk róla, évszázadokig tart, mire helyi pénzünk lesz Nyíregyházán, tehát mást kell kitalálnunk.

Ebben az időben mutatta be Fogel Frigyes a Kulturális Kreatívok című filmjét. Az a néhány ember, aki ekkor elkezdett rendszeresen összejárni, magára ismert ebben a filmben. Mi lettünk a Nyíregyházi Kulturális Kreatívok. Készítettünk egy facebook oldalt ezen a néven, és intenzíven posztoltunk arról, hogy a világban mi minden zajlik, és hogy nekünk milyen céljaink vannak itt Nyíregyházán.

Azután jöttek a kedvelések, és elkezdtek kérdezni az emberek, hogy kik vagytok, lehet-e csatlakozni hozzátok. Na ez jó kérdés, hiszen mi csak egy kis baráti társaság voltunk, se szervezet, se infrastruktúra, se kialakult rendszer. Hogyan is lehetne hozzánk csatlakozni?

Aztán egy közös töprengés során kisütöttük, hogy közösségi beszélgetéseket fogunk szervezni a városban. Pénzünk nem volt arra, hogy kibéreljünk egy termet, ezért egy belvárosi kocsmába kéredzkedtünk be, megígérve, hogy mindenki fogyaszt majd valamit.



Körülbelül 30 ember jött el arra a felhívásunkra, hogy beszéljünk a nyíregyháziak életéről. Tematika nem volt, hagytuk, hogy spontán alakuljanak a dolgok. Ami volt, az némi facilitatori tevékenység, hogy azért mégis haladjunk majd valamerre. A résztvevők nagyon élvezték ezt, és mivel sok ember nem

ismerte egymást, viszonylag nagy hangsúlyt kapott a bemutatkozó kör. Később értettük meg, hogy milyen nagy szerepe volt ezeknek a bemutatkozó köröknek. Az első találkozót még 3 közösségi beszélgetés követte. A másodikon már közel 50-en voltunk, ezért nagyobb kocsmat kellett keresnünk. Ott a 2 órás programból 1,5 óra a bemutatkozással ment el, de senki sem sürgette a folyamatot, mert nagyon érdekes volt hallgatni az embereket, hogy mi érdekli őket, ki mivel foglalkozik. Később értettük meg, hogy ez a momentum mennyire lényeges volt a nyíregyházi kosár életében. Ugyanis ezeken a beszélgetéseken a résztvevők voltak a legfontosabbak, nem egy ügy, egy projekt vagy egy cél.

Minden csoport, közösség alakulási szakaszában mások a meghatározó jelenségek, mint a már meglévők esetében. Mindenki új. Nincsenek kialakult szokások. Mivel a résztvevők egyéni gondolatai nagy figyelmet kaptak a csoporttól, ezért joggal érezhette mindenki, hogy ebben a körben ő fontos. Számít a gondolata és a véleménye. Valóban számított. Hiszen ez volt a találkozók lényege. Beszélgettünk arról, ki hogyan látja azt a valóságot, ami körbe vesz bennünket.

Aztán még többen lettek az érdeklődők. Már nem volt Nyíregyházán olyan vendéglátóhely, ahová befértünk volna. Ekkor már úgy gondoltuk, hogy a város művelődési házának pont ilyen találkozók befogadása lenne a szerepe, így itt béreltünk termet. A bérleti költséget amolyan örömkasszás módszerrel összedobtuk.

A művházasi találkozókra már olyan konkrét témákkal készültünk, amelyeket a közösség határozott meg. A korábbi beszélgetéseken elhangzott témakörökből szavazás útján választottuk ki, hogy mivel haladjunk tovább. Az egészségügy, pénzügy, oktatás, környezetvédelem, helyi élelmiszerellátás ügyeiből egyértelműen az utóbbi győzött. Végül is az evés mindenkinek fontos...



A témát úgy kezdtük feldolgozni, hogy a beszélgető csoport tagjaiból néhányan felvállaltak egy-egy részkérdést, és azt a közösség elé tárták. Mind a témakör, mind annak a feldolgozási módja szervesen alakult ki, senki nem dominálta, irányította a folyamatot. Egy szelíd facilitálást biztosítottunk, aminek hatására az emberekben meglévő kreativitás teret kapott, és ezen keresztül egy érdekes folyamat alakult ki.

Egyik csoporttagunk, Palicz Ildikó történetesen a hazai bevásárló közösségekből készült fel. Mások a francia iskolai tanyapedagógiáról, vagy a városi kertészkedésről beszéltek. Egy bácsi a saját kertjét mutatta be, és egyben fel is kínálta, hogy ott kertészkedjünk.

A kis rövid előadások után lehetett érezni, hogy a bevásárló közösségek témája izgatta legjobban a társaság fantáziáját. Élénk beszélgetés alakult ki. Valamit kellett kezdenünk ezzel a látható energiával. Feltettem a kérdést: ki örülne annak, ha Nyíregyházán lenne egy ilyen bevásárló közösség? A „látható többség” kifejezéssel szokták leírni azt, amikor körülbelül mindenki jelentkezik... Aztán jött a következő kérdés. Oké, szeretnénk. De csak akkor lesz itt bevásárló közösség, ha mi megcsináljuk. Tehát ki az, aki hajlandó dolgozni is azon, hogy egy ilyen közösség létrejöjjön? 25 ember iratkozott fel egy papírlapra címmel, telefonszámmal, hogy részt vesz a szervezésben.

És elkezdődött a szervezés. Ildikónál maradt ez a feladat, ő kezdte összehívni az embereket. Történetesen a Waldorf iskola fogadta be a szervező csapatot, hisz egy kisebb osztályra való ember járt össze rendszeresen, hogy kitalálja, miként lesz bevásárló közösségünk.

Az volt az alapelv, hogy mivel magunk sem tudjuk, hogyan kell Nyíregyházán bevásárló közösséget csinálni, ezért tanuló magatartást vesszünk fel. Ez a tanuló attitűd nem csak azt jelentette, hogy utánanéztünk annak, hogy mások mit csinálnak, hanem leginkább azt, hogy abból tanulunk, ami a mi tapasztalatunk. Terveztünk, megcsináltunk valamit, majd megbeszéltük az eredményét és újra terveztünk. *Ez egy folyamatos visszacsatolást és*

közös gondolkodást igénylő folyamat, ami aztán hozta az eredményeket. Így lett szoftver, lettek termelők, és kitaláltuk az első átadási folyamatot is.



A közösségi tervezés során mindig jöttek a kérdések, ott ültünk körben és igyekeztünk ki-ki hozzátenni a saját tudását, ötleteit, kapcsolatait. Így lett meg az első helyszín is, és azóta a többi, hiszen rendre kinőjük azokat az épületeket, ahol működünk. Ez a közösségi működés teremtette elő az átadási napok infrastruktúráját is. Így

lettek például hűtőink. Eleinte használaton kívüli hűtőket kaptunk ajándékba, később adományokat gyűjtöttünk a vásárlóktól és a termelőktől, és abból vettünk továbbiakat.

Mára a kezdeti közösségi minőség átalakult. Ma már van jogi háttérünk, mert rájöttünk, hogy enélkül nem megy, ezért alapítottunk egy egyesületet. Vannak átadási napok, aminek egészen jól kialakult a logisztikája. Ma az önkéntesség az, ami a közösséget jellemzi, és a fejlesztésről átkerült a hangsúly az üzemeltetésre. Persze a fejlesztés továbbra is fontos, de arányaiban kisebb teret kap. Vagy másként megközelítve: sok energiánkat leköt az, hogy 150-170 vevőt, 40-60 termelőt összekössünk heti rendszerességgel.

A fejlesztői munka a saját rendszereink apró alakításában merül ki, amit továbbra is közösségi beszélgetéseken igyekszünk megvalósítani. Ha úgy érezzük, hogy kezd feszíteni valami, akkor leülünk és kitaláljuk a megoldást. Ma 15-17 önkéntes működteti a bevásárló közösséget.



És elérkezett annak is az ideje, hogy más bevásárló közösségek kialakulásában is segítsünk. Ebben is azt a szelíd módszert követjük, mint a mi megalakulásunkkor. Ismereteket és tapasztalatokat igyekszünk átadni, és segítünk a leendő közösségek kulcsembereinek abban, hogy a kialakuló

közösségi minőséget miként érdemes ápolni.

Ezért hoztuk létre a www.kosarkozosseg.hu oldalt. Ennek van egy tudástár része is, ahol a bevásárló közösségek alakulásáról, működtetéséről szerzett tapasztalatainkat osztjuk meg.

Ha visszatekintünk erre a 7 évre, akkor tulajdonképpen azt látjuk, hogy olyan emberek kezdtek beszélgetni, akikben volt valamilyen tenni akarás a jövőért. Ez találkozott némi facilitálási ismerettel és jó szemlélettel. Ebből pedig kinőtt egy olyan folyamat, aminek mára nemcsak a mi helyi közösségünk élvezi az eredményeit, hiszen az elmúlt egy évben 6-8 településen is elindult helyi bevásárló közösségek szervezése.

És még egy gondolat erről a közösségi formáról. A bevásárló közösségek nem arról szólnak, hogy néhány ember közösen intézi a beszerzéseit és így olcsóbban jut termékekhez. Ez a forma valahol a gazdasági élet és a szociális-, társadalmi élet határvidékén található. Ez a határvidék pedig igen érdekes lehetőségeket biztosít. Ha elég ügyesek vagyunk, akkor talán egy szolidáris, közösségi logikára épülő, a környezet eltartóképességére is figyelő gazdasági rendszer kezdeti kialakulásának is terepe lehet a bevásárló közösség.

Permakultúra, a Föld és az emberi közösség gondviselésének rendszere

Szerző: Sain Mátyás

A véges erőforrásokon végtelen növekedést vizionáló, versenyelvű kapitalizmus meghaladása elkerülhetetlen ahhoz, hogy ne gyűjtsuk magunkra a Földet. A fenntartható társadalmi és gazdasági berendezkedés egyik receptúrája a permakultúra elvi és gyakorlati módszertana. Sokan csupán a permakultúra kertészeti vonatkozásaival – vagy azzal sem – találkoznak, holott számos egyéb fontos üzenetet és gyakorlati tanácsot rejt közösségeink, társadalmaink kialakítására, megjavítására is.

Egyre kevesebb azok száma, akik tagadják, hogy elmélyült ökológiai válságba sodortuk a számunkra otthont adó bolygót. A klímakatasztrófák különböző forgatókönyvei mellett számos más jelét is látjuk e válságnak. Soha nem tapasztalt mértékben nő a gazdagok és a szegények közötti különbség, ami többek közt migrációs folyamatokhoz vezet, miközben a jóléti társadalmak maguk is gazdasági, társadalmi kríziseket élnek át. A világ vezető politikai és pénzügyi hatalmai a meglévő status quo-n belül keresik a problémák megoldását, ami azt a megnyugtatót üzenetet közvetíti, hogy lényegében nem kell változtatnunk életmódunkon. Vannak azonban olyan iskolák, gyakorlatok, kezdeményezések, amelyek a fennálló, leegyszerűsítve kapitalistának nevezhető berendezkedés meghaladásában látják az egyedüli reményt. Ebbe az irányba mutat az önellátó, ökológikus kisközösségek kialakítására való törekvés, a felelősségvállalás és cselekvés a lokalitásban, helyi szinten. Ha bemegyünk ebbe az utcába, nem telik sok időbe, hogy szembe találjuk magunkat egy ma még sokak számára kevésbé ismert fogalommal: a *permakultúra* megközelítésével és gyakorlatával.

Korunk nagylexikona, a Wikipédia meghatározása bőven megfelel ahhoz, hogy megértsük e fogalom lényegét: „*A permakultúra az emberi élőhelyek és mezőgazdasági rendszerek olyan kialakítása, mely a természetben zajló ökológiai folyamatokat utánozza, veszi mintául.*” A definíció tartalmazza a legfontosabbakat: nem csupán kertészeti megközelítésről, hanem egy olyan *design (tervezési) rendszerről* van szó, amely az ember

„élőhelyét” és alapvető szükségleteinek ellátását a természet mintáit alapul véve szervezi meg.

Az a gondolat, hogy a normalitáshoz, az ésszerű, fenntartható élethez a természet mintáiban találjuk meg a kódot, természetesen nem újkeletű. *„Az embereknek tudniuk kell, milyen szép az erdő, milyen szép a tenger és minden érintetlen táj, az egész természet. A gyerekekkel már igen korán meg kell ismertetni a természetet, az állatokat.”* – írja az ismert osztrák etológus-gondolkodó, Konrad Lorenz az 1983-ban megjelent *Ember voltunk hanyatlása* című könyvében. *„Rettenetes az a gondolat, hogy mind több fiatal nő fel nagyvárosokban... Hogy lesznek belőlük olyan felelősségteljes és főleg belátó felnőttek, akik egyszer majd politikusként vagy a gazdaság szervezőjeként irányítják a Föld mint biológiai egység sorsát, ha sohasem tanulták meg, mit jelent a természet szépsége és harmóniája?”*

A permakultúra testamentuma lényegében ugyanez a gondolat: *a természet megfigyelése* jelenti a kulcsot az emberiség számára a Föld ésszerű, fenntartató, mindenki számára üdvös berendezéséhez, működtetéséhez. Ahogyan a természet valamennyi jelensége egy egységes ökológiai rendszer része, úgy kell életünk minden elemét kölcsönösen előnyös kapcsolathálózatok kialakításával elrendeznünk, és a helyi energiák, erőforrások felhasználásával működtetnünk.



A természet megfigyelése jelenti a kulcsot

A permakultúra mára egyfajta társadalomelméleti mozgalommá vált, ugyanakkor alapítói – az ausztrál *Bill Mollison* és *David Holmgren*, valamint munkatársai – eredeti céljának megfelelően egyben nagyon gyakorlatias *tervezési útmutató* is maradt a fenntartható élethez. *„We have to design ourselves out of crisis”* – vagyis *ki kell magunkat terveznünk* a válságból – mondja Geoff

Lawton, a neves permakultúra oktató és tervező. Permakultúra-projektek a világ minden részén bizonyították működőképességüket, a kanadai hideg zónától Jordánia kősvatagáig^[1]. A tervezési rendszer rugalmas és könnyű adaptálhatóságát különböző, a természeti előképeken alapuló „mintázatok” adják. *„Mintázatok segítenek minket abban, hogy bizonyos tevékenységeket gyorsan és könnyen meg tudjunk ismételni”* – fogalmazza meg Geoff e tervezési megközelítés lényegét.

Közösség a permakultúrában

A permakultúra gyakorlata három alapelv egységére támaszkodik. Az első alapelv az „*Earth Care*”, azaz a Föld minden élő és élettelen eleme iránti felelős gondviselés. A második alapelv a „*People Care*”, vagyis gondoskodás az emberi társadalmakról, közösségekről, egyénekről. Ezeket egészíti ki a harmadik, a „*Fair Share*” alapelve, vagyis olyan közösségi, gazdasági minták és működésmódok elterjesztése, amelyben az egyén le tud mondani, önmagának korlátokat tud szabni azért, hogy mindenkinek – a földnek, a talajnak, a minket is befogadó ökoszisztémának is – jusson az erőforrásokból és a megtermelt javakból. *A permakultúra elvrendszerében tehát a helyi közösség állapota, az azért vállalt felelősség alapvető jelentőségű.*

Hosszú távon a permakultúra *prosperitást, élelmiszerbiztonságot, munkát, társadalmi kapcsolatokat* akar biztosítani a helyi közösségnek. Ez nyilván csak akkor valósulhat meg, ha a lakókörnyezetben élők valódi közösségként kezdenek együttműködni, ennél fogva minden permakultúra-program fontos eleme a közösség fejlesztése. A kanadai *Calgaryban Rob Avis és felesége* lakóházuk kertjét alakították át permakultúraszigetté, ami aztán egész életükre kihatott. Ahogy egy [interjúban](#) Rob beszámol róla, az átalakulást egy kerti kemence megépítésével kezdték. Az elmúlt 5 évben több száz pizza sült ki ebben, a kerti asztal mellett pedig a változás iránt elkötelezett emberek közössége bontakozott ki.



A tanfolyamok nem csak tudást adnak át, de közösséget is teremtenek

A permakultúra-oktatás szervezett folyamatában, az úgynevezett Permaculture Design Course (PDC) rendszerben fontos gyakorlat, hogy az egyes kurzusok hallgatói a tanfolyam keretein túl is elköteleződjenek különböző kölcsönös

tevékenységekben, akciókban, így a képzés nem csak új tudással felvértezett személyeket, hanem szakmai közösséget, szakember-hálózatot hagy hátra. Ez a modell az alapja a ma Magyarországon kibontakozó permakultúrás szakmai közösségeknek is.

Permakultúra a közösségben

A permakultúra alapelveinek érvényesítése társadalmi, vagy legalább helyi közösségi szinten nagy feladat, a Föld megmentése és az igazságosabb társadalom kialakítása érdekében azonban erre az útra is rá kell lépünk.

A permakultúra mozgalom bibliájának számító útmutató, a Bill Mollison által 1988-ban írt *Permaculture; A Designers' Manual* egyik fejezete összefoglalja azokat a célokat és eszközöket, amelyek egy fenntartható társadalom kialakításának alapját jelentik. Ezek az elemek természetesen nem újak, többé-kevésbé megfelelnek akár a helyi gazdaságfejlesztés, akár a helyi kormányzás jó gyakorlata – vagy éppen a közösségfejlesztő szakma törekvéseinek. A permakultúra elvi és gyakorlati alapjait kiegészítve azonban ezek a tételek összeállnak egy olyan egészé, amely megteremti a fogyasztáson és a folyamatos növekedésen alapuló kapitalizmus meghaladásának lehetőségét.

Néhány példát kiragadva, ide tartozik a tulajdoni szemlélet alternatíváját jelentő *közösségi vagy megosztáson alapuló használat, a jog a hitelmentes élethez* (ami például a lakhatás kérdését alapvetően meghatározza), vagy az organikus táji – „*bioregionális*” – lépték alkalmazása az élet megszervezésében. Mollison érdekes, kissé talán utópikus közösségi elképzelése, hogy az egymással kapcsolatban álló emberek jól szervezett, együttműködő közösségeket alkotnak, egyfajta kiterjesztett „családokat”, a kapcsolatban álló családok pedig „törzsekbe” tagozódnak. Egy-egy nagyobb „család” akár települési méretet is jelenthet. Ezekben a gondolatokban a 60-as évek kommuna típusú társadalmi kísérletei éppúgy tükröződnek, mint ahogy beleláthatjuk a ma divatos „co-” irányzatokat, a co-housing vagy a co-working kísérleteit. A permakultúra-családok tevékenysége azonban nem korlátozódik a tagok önellátására, hanem az új társadalom különféle intézményeinek szervezésében, fenntartásában is fontos szerepük lehet. A kézikönyv felvetése szerint például egy felsőoktatási intézményhez kapcsolódó diákszálláshely üzemeltetése ilyen „családi” szervezésű társadalmi vállalkozás lehet.

A permakultúra közösségek szerepéhez hozzátartozik, hogy lehetőséget biztosítson az új eszmék, a változás iránt nyitott fiatalok számára arra, hogy vérszerinti családjuk esetleg zárt, visszahúzó köreiből kikerülhessenek és a permakultúra alapelveinek megfelelő életet élhessenek. Ez a funkció valószínűleg az Európánál zártabb, konzervatívabb

kultúrákban válik különösen fontossá, de a fogyasztói társadalmak mókuskerekéből való kitörésben is lehet szerepe.



„Ki kell magunkat terveznünk a válságból”

Fontos szempont, hogy a permakultúra nem a polarizált, vita-alapú, erővezérelt politikai színtéren akar felülkerülni, hanem olyan *együttműködések*en és *konstruktív, teremtő tevékenységeken* alapuló csomagot kínál, amely békés és folyamatos átmenetet tesz lehetővé.

E gondolatokkal a permakultúrával foglalkozó írásokban, videóknál (ma még) kevésbé találkozunk, ugyanakkor világosan mutatják, hogy e mozgalom korántsem valamiféle organikus kertészkedési gyakorlat, hanem egy fenntartható világ alapjait kívánja letenni.

Permakultúra a társadalomfejlesztés metaforájaként

A permakultúra-tervezés, amellyel ma elsősorban kertészeti, tájgazdálkodási vonatkozásban találkozunk, számos gyakorlati mintát, javaslatot ad. Érdekes módon – és egyben talán a mozgalom megközelítésének helyességét is alátámasztva – ezek a javaslatok elvonatkoztathatók a tájgazdálkodás, az élelmiszertermelés folyamatától és a társadalmi, közösségfejlesztési törekvésekre, dinamikákra is könnyedén értelmezhetők.

A permakultúra-tervezés első, talán legfontosabb gyakorlati lépése az *erőforrások felmérése, majd ezek helyben tartásának, hasznosulásának megszervezése*. Ez egyrészt jelenti a szén – a szerves anyagok – visszaforgatását, másrészt pedig az esővíz megtartását a mikrodomborzat megfelelő kialakításával. A mai rendszerek ezekkel az erőforrásokkal meglehetősen pazarlóan bánnak: az esővizet elvezetjük, a fedetlenül hagyott talajt a szél elfújja, a szerves anyagokat elégetjük vagy hulladékként eltávolítjuk. Talán nem erőltetett a hasonlat, hogy a közösségfejlesztés alapja is az, hogy felismerjük azokat a javakat, amelyek a közösség számára adóttak ugyan, de amelyekre eddig nem tekintettünk erőforrásként, majd átgondolt módon elkezdünk gazdálkodni ezekkel az energiákkal, tudásokkal, anyagokkal.

A permakultúra meghatározó alapelve, hogy a kert, a gazdaság valamennyi elemének gondosan *azonosítsuk be mind az igényeit, mind a funkcióit*, majd ezek figyelembevételével

keressünk olyan *optimális kapcsolatrendszereket*, amelyek kölcsönösen támogatják a benne részt vevő elemeket. Ez fellendülést, növekedést hoz úgy, hogy közben egyre kevesebb energiát kell befektetnünk, és ha jól csináltuk, a rendszer egyben stabillá is válik. A közösségfejlesztő olvasók fantáziájának beindulásához talán ennyi is elég volt... a közösségi munkában is azt keressük, hogy az egyének sajátos szükségleteik és készségeik mentén hogyan tudnak kapcsolódni, kölcsönösen előnyös együttműködések kialakítani – és ha a közösségfejlesztő jól végzi a dolgát, egyre kevésbé kell a folyamatban jelen lennie.

Ahogy a közösségben, úgy a kertben is fel kell ismernünk, hogy annak *egy-egy eleme több funkciót is be tud tölteni*. A kukorica élelmiszert vagy takarmányt ad, de közben lehet más növény támasztéka, árnyékolója, vagy éppen térelválasztó, egy kellemetlen látvány eltakarója, később pedig talajtakarásra is használhatjuk szárának maradványait. Ha jól hangoljuk össze az együttműködések, felismerjük, hogy mennyivel többre vagyunk képesek.



Minden helyi anyag és energia erőforrás

A természetvédelmi megközelítésű kertészeti, tájgazdálkodási gyakorlatoktól eltérően a permakultúra nem ellenzi az idegenhonos növények alkalmazását, új, prosperáló növénytársítások felfedezését, alkalmazását, mint ahogy arra is biztat, hogy más országok, kultúrák vagy projektek tudását, eredményeit folyamatosan próbáljuk beépíteni saját gyakorlatunkba. Az idegenhonos fajok alkalmazása persze részben természetes: gondoljunk a paradicsomra, a burgonyára vagy akár az akácra. A permakultúra ugyanakkor a világban fellelhető további fajok és fajták hatalmas választékát igyekszik szolgálatunkba állítani – természetesen mindig megfontoltan, óvatosan bánva az invazív, gyomosító fajokkal –, amennyiben ezek jól használva gazdagítják, funkciókban kiegészítik a meglévőket. Társadalmi értelemben ez a szemlélet megfelel a *kulturális diverzitásban* erőforrást, megújulási lehetőséget látó vagy kereső megközelítésnek.

A példák, hasonlatok sora folytatható lenne. Mindez valójában egyáltalán nem meglepő, ha elfogadjuk, hogy a természet mintázatai – amelyeket a permakultúra másol vagy amelyekből tanul – e világ berendezésének leghatékonyabb módját tükrözik.

Itt és most

A permakultúra mozgalma jelentős népszerűsége tette szert az elmúlt években a világ szinte minden régiójában, így Magyarországon is. Több, a permakultúra iránt elkötelezett hazai csoport is szervez képzéseket, nyári gyakorlatokat, projekteket. A permakultúra kapcsolódik az [Átalakuló Közösségek](#) mozgalomhoz, és természetesen találkozhatunk vele a Gyüttment Fesztiválon. Sőt, az elmúlt években egyes egyetemi képzésekben is megjelent.

Az érdeklődők rengeteg videót találnak a témában, például a már idézett [Geoff Lawton csatornáján](#). Magyarul is kapható, olvasható egy részletekbe menő útmutató, Toby Hemenway műve, a [Gaia kertje](#). Akik permakultúrával szeretnének foglalkozni, beiratkozhatnak PDC tanfolyamra is^[2]. Az Írországból élő, de többek közt Geoff Lawtonnal Jordániában is dolgozó Márkuly István permakultúra tervezővel és oktatóval a Civil Rádióban is [készült](#) interjú.

Búcsúzásképpen álljon még itt Bill Mollison egyetemes útmutatása: *„Az egyedüli etikus hozzáállás az, hogy felelősséget vállalunk mind saját, mind gyermekeink létezéséért. A létező életközösségek és a jövőbeli túlélés alapja az együttműködés, nem pedig a verseny elve.”*

A fotók az Életfa Permakultúra 2019-es agostyáni képzésén készültek. Készítőik: Fórika Endre (1., 4.) és Pap-Szuromi Orsolya (2., 3.)

^[1] A Jordániában 10 éve zajló Greening the Desert Project [jól dokumentált](#) kísérlete a permakultúra működőképességének extrém száraz környezetben.

^[2] Jelenleg két csoport szervez PDC-tanfolyamot: az [Életfa Permakultúra](#) és a [Magyar Permakultúra Egyesület](#).

A jövő péntekje

Az alábbi interjút a Civil Rádió Demokrácia MOST! című sorozatából vettük át. A klímavészhelyzet egyik legtevékenyebb hazai szervezete, a Fridays for Future aktivistájával, Pribéli Leventével beszélget Bányay Géza.

BG: Köszöntöm Önöket itt a Civil Rádióban, Bányay Géza vagyok. Mai vendégem Pribéli Levente, a Fridays for Future Magyarország képviselője, vagy aktivistája?

PL: Aktivistája. Én is üdvözlök mindenkit.

BG: Ez egy igazi alulról jövő kezdeményezés. Aki létrehozta, vagy inkább létrehívta, Greta Thunberg, a fiatal svéd lány, aki a klímaváltozás ellen olyan határozottan és nagyon magával ragadóan megszólalt egy évvel ezelőtt, és azóta minden pénteken magántüntetést rendezett.

P: Igen, ott kezdte Stockholmban, a Parlament előtt, de aztán mindenhol, ahol ilyen célú utazásai során járt – ahová egyébként nem repülővel, mindig tömegközlekedve érkezik – , mindig az adott helyen tüntetett.

B: De ő nem szervezett maga köré senkit, hanem kiült egy táblával. Beszélt is?

P: Eleinte csak ült ott egyedül és fogott egy táblát, de elég hamar felfigyeltek rá. Próbálta először meggyőzni az évfolyamtársait, osztálytársait, hogy tartsanak vele, de az elején senki nem akart társulni. Aztán ahogy ennek a híre ment, és látták, hogy ez tényleg nagy dolog, egyre többen csatlakoztak hozzá. Így csatlakoztunk mi is egyetemistaként itthonról, és próbálunk minél több embert bevonni, mert úgy gondoltuk, hogy nagyon fontos ez a kezdeményezés.

B: Ahogy megértettem, Greta nem szervezi ezt a mozgalmat.

P: Nem, ő nem szervező, csak olyan értelemben, hogy hatással van arra, hogy mikor van egy globális klímasztrájk időpont vagy ilyesmi. De nem vesz részt abban, hogy mondjuk Magyarországon hányan tüntetnek. Az alulról szerveződés azt jelenti, hogy bárki becsatlakozhat, aki egyetért az alapelvekkel, a célokkal és az eszközökkel és hívhatjuk magunkat Fridays for Future mozgalomnak. Fontos, hogy erőszakmentesek vagyunk. Nagyon fontos, hogy miért állunk ki. Arra hívjuk fel a figyelmet, hogy az ökológiai és

klímaválság most történik, ebben a pillanatban, és *nagyon sürgős a cselekvés mind a mérséklés, mind az alkalmazkodás terén.*

B: Greta egy nagyon egyszerű igazságot mondott ki, hiszen tudományos szempontból semmi újat nem állított. Azt kérdezi, hogyan lehet az, hogy egy ilyen fontos témának az életmódváltásban, a törvényhozásban mintha nyoma sem lenne. Elhangzik, beszélünk róla, hogy igen, igen, a 24. órában vagyunk, de minden megy tovább és mindenki folytatja, mintha mi sem történt volna. Főként pedig az államok, a kormányok tesznek így, akik zengzetes klímakonferenciákat rendeznek, ahol alá is írnak dolgokat, amik tulajdonképpen végül is nem kötelező érvényűek igazán...

Nekem az tetszett, amikor azt mondta, hogyha tudjuk, hogy valami milyen nagyon káros, akkor miért legális? Nagyon egyszerű kérdéseket tesz föl.

P: Igen-igen. Ami szintén nagyon fontos állítása, hogy a jelenlegi szabályok alapján nem tudjuk megoldani ezt a krízishelyzetet, és ez azt jelenti, hogy a szabályokat kell megváltoztatni. Ezt úgy kell érteni, hogy rendszerszintű a probléma.

Tehát nem csak a kormányok felelősségéről kell beszélni, hanem az óriáscégekéről is és természetesen az egyénekéről is. Ez nagyon sokrétű és nem csak egy egyszerű intézkedéssel megoldható probléma, ezért is nehéz szerintem kormányként lépni. A kormányok – úgy gondolom –, kicsit félnek attól, hogy nem tudják megoldani ezt a problémát, és ezzel elveszítik az erős vezető látszólagos szerepét, amit korábban fent tudtak tartani. De a mi szempontunkból nem ez a lényeg, hanem az, hogy igenis rengeteg eszközük lenne, és vannak olyan azonnali intézkedések, amelyek egyértelműen bevezethetők lennének.

B: De azok mind fájdalommal járnak.

P: Bizonyos értelemben igen. A profittermelés, gazdasági növekedés szempontjából nem lennének előnyösek, viszont az emberi jólétre kivétel nélkül pozitív hatással lennének.

B: Mondj konkrétabb dolgokat.

P: Az érvényes boldogság-cél, a társadalmi gyakorlat pszichológiailag bizonyítottan nagyon rossz irányba vezet. Arra gondolok, hogy az anyagi javak felhalmozása és mértéke, ahogy most tesszük vagy akarjuk tenni, kifejezetten káros, mert nem jut idő arra, hogy közösségben legyünk, nem jut idő arra, hogy az emberi kapcsolataink egészségesek

legyenek, és önmagunkra sem jut idő, hogy egyénként fejlődjünk. Ez nagyon-nagyon veszélyes. Ez egy öngerjesztő spirál gyakorlatilag. A szorongás és az a helyzet, amiben most vagyunk, azt generálja, hogy még többet fogyasszunk. A reklámok azt ígérik, ha megveszünk valamit, akkor majd jól érezzük magunkat. Azt kell belátnunk, hogy ez a probléma rendszerszintű, és ez azt jelenti, hogy a rendszeren belüli megoldások nem vezetnek valódi megoldásra. Ha mondjuk simán átállnánk megújuló energiaforrásokra, anélkül, hogy bármi egyebet tennénk, az ugyanolyan káros lenne a Földre, csak máshol lenne a szennyezés, más problémákat okozna.

B: Miért?

P: Mert nem létezik olyan, hogy tiszta energia. Vannak jobb meg rosszabb alternatívák. A megújuló energiának az az előnye, hogy amikor már használjuk, akkor már nem bocsát ki széndioxidot, ami fontos a klímaváltozás szempontjából. Nem azt mondom, hogy nem jó a megújuló, csak azt kell belátni, hogy a jelenlegi energiafelhasználási szint, az óriási energiafogyasztás, pazarlás és a túlfogyasztás, annyira túlzó, hogyha ezt megújulóval próbálnánk támogatni, akkor rengeteg helyre napelemet, szélérőművet kellene telepíteni. Ez újabb ökológiai problémákat is okozna. Amellett, hogy a nyersanyagok bányászata is komoly gondot jelent, a biodiverzitás is csökken, és ez nagyon negatívan hatna.

A klímáról hallva a legtöbb ember felkapja a fejét, mert most már látjuk, hogy valóban egyre komolyabb viharok jönnek, nagy szárazságok vannak. Nagyon súlyos probléma, hogy a Földön most zajlik a hatodik kihalási hullám a földi élet kialakulása óta. Ez azt jelenti röviden, hogy az egyetlen bolygón pusztítjuk az élet különböző formáit, amiről tudjuk, hogy van rajta élet.

Ez olyan folyamat, amiben mi is a természeti rendszer részei vagyunk, mert nagyon szorosan összekapcsolódunk. Ennek a rendszernek az összeomlása a mi hibánk is, és ez nagyon rossz dolog. Morális szempontból is elképesztő, hogy mit művelünk, és ez ránk nézve is nagyon káros. Nagyon szomorú volt olvasni az IPCC-hez hasonló IPBES nevű szervezet most kijött fontos jelentését erről.

B: Mi ezek a szervezetek?

P: Az IPCC az az ENSZ klímaváltozással foglalkozó testülete, az IPBES pedig a biodiverzitással és ökológiai szolgáltatással foglalkozó szervezete. Jelentésük konklúziója,

hogy egymillió fajt fenyeget kihalás a Földön, ami egy becslés, tehát ez valószínűleg sokkal több.



B: Ez a fajok fele körülbelül?

P: Nagyon nehéz becsülni a fajszámot is, abba most ne menjünk bele, hogy erre milyen módszerek vannak. A durva tény az, hogy olyan fajok is kihálnak általunk, amelyeket még nem is ismerünk, mert

például az esőerdőknek a fajkészletéről keveset tudunk. A jelentés sorra veszi a biodiverzitás csökkenésének öt fő okait. Mindegyikről tudjuk nagyjából, hogy mit kellene tenni a megfékezésükre és mégsem tesszük meg. Ezek a nagyon súlyos dolgok. Persze, ez a rendszer tehetetlenségéből is adódik.

Tehát azt lássuk be, hogy amíg a profittermelés az első, addig nem számít, hogy mi a második szempont, mert bármi is a második szempont, ez első előrébb van. Ha az a legfőbb célunk, hogy profitot termeljünk, akkor hiába hozunk szabályozást. Rengeteg példát fel lehet sorolni, hogy hoztunk egy szabályozást és valahogy mégis ki lett játszva, vagy utólag el lett törölve, mert valójában nem az az első, hogy megőrizzük a biodiverzitást, megőrizzük az emberi társadalmat és emberi jólétet.

B: Szerintem az emberek nem értik, hogy mi a biodiverzitás lényege, mert azt mondják, nekem nincs dolgom vele, én maximum a kutyát meg a macskát ismerem.

P: Az IPBES jelentés azt emelte ki, hogy a biodiverzitás csökkenése és mostani gyors üteme egyidejűleg jelent gazdasági, biztonsági, egészségügyi és más kockázatokat. Konkrét példa a szúnyog, ami a természet által biztosított ingyenes kártevők elleni védekezést veszélyezteti, mert nélküle a szúnyoggal táplálkozó madarak is kipusztulnak. Vagy mennyire fontos, hogy a porzórovarok, és a talajt termővé tevő baktériumok, mikroorganizmusok megmaradjanak. Logikus, hogy sokkal nagyobb szerepe van az élő talajnak az élelmiszer-termelésben, mint a műtrágyázásnak. Az, hogy ezeket az élőlényeket sokféle módon pusztítjuk, azt eredményezi, hogy instabillá válik a mezőgazdasági termelés és sokkal kiszolgáltatottabbakká válunk. Ez a klímaváltozás korában különösen veszélyes, mert eleve szélsőséges időjárási körülményekkel fogunk szembenézni, és terjedni fognak olyan betegségek, amik az instabil és csökkent biológiai sokféleséggel sokkal inkább kiszolgáltatottá teszik az embert.

B: Tehát ha nincs szűnyog, akkor nincs fecske sem.

P: Ezek elég bonyolult összefüggések, de ugyanakkor nagyon alapvető kérdések. Most elmondom, hogy mi az az öt fő ok, ami miatt csökken a biológiai sokféleség. Ezek egyrészt összefüggő okok, másrészt, amikor a fecskék csökkenéséről beszélünk, akkor párhuzamos, egymást erősítő okokról is beszélünk, amik rásegítenek arra, hogy egy faj állománya csökkenjen.

Az 5 ok közül a legfőbb az az élőhelyek átalakítása és az *élőhely használatának megváltozása*. Gondoljunk arra, amikor kivágnak egy erdőt és a helyén épül valami, vagy mezőgazdasági termelésbe vonják a területet, vagy egy mocsár lecsapolása stb.

A következő fontos ok a *közvetlen kizsákmányolás*, mondjuk az, hogy túlhalásszuk a tengereket. Olyan helyeken is tengeri halat akarunk enni, ahol az nincs. Ha mindenki tengeri halat akar enni, akkor az nem fenntartható. Egy bolygót nem lehet ellátni abból, amit egyébként korábban a helyi törzsek fogyasztottak.

Nagyon komoly és egyre erősebb hatása lesz a *klímaváltozás erősödése a fajkihalásra nézve* – ez a harmadik vezető ok.

A negyedik az *az invazív, idegenhonos fajok terjedése*, amik között vannak komoly fertőzést hordozók is, tehát humán és egészségügyi kockázatot jelentenek. Ilyenek azok a szűnyogfajok, amelyek trópusi betegségek terjesztői.

Az ötödik ok pedig a *vegyszerezés, illetve a szennyezések*. Kezdve a mezőgazdaságban használt vegyszerektől, egészen odáig, hogy mi is folyamatosan mérgeket öntünk a lefolyóba.

B: Amiről tulajdonképpen nem is tudunk semmit, vagy csak annyit, hogy mi nem innánk meg.

P: Igen, mi nem innánk meg, de egyébként egy részét mégis magunkra kenjük, ami szintén megérne egy beszélgetést.

B: Te és néhány másik szakember, akik ezt tanulja vagy kutatja, érti ezt. De hogyan lehet átadni annak, aki nem lát bele a folyamatokba? Az összefüggések megértése, minél mélyebbre mész, annál bonyolultabb.

P: Ehhez alapvetően kell egy olyan nyitottság, amely minden gyerekben benne van. És az sem mindegy, hogyan viszonyulnak ehhez a szülők. Fontos, hogy kint tudjunk lenni a

természetben, és ez az idő ma nagyon-nagyon hiányzik a legtöbb embernél. Úgy gondolom, hogy van ma egy nagyon veszélyes techno-optimizmus. Azt hisszük, hogy a technológia majd mindent megold és már mindent tudunk helyettesíteni, a természet összes funkcióját. Ez nyilván nem igaz, már csak azért sem, mivel eleve abból fejlődünk idáig, hogy rengeteg mindent lemásoltunk a természetből. Lehet, hogy egy csomó gyógyszert szintetikusán állítunk elő, de ezeknek nagy része természetes hatóanyagból származik, vagy a természetben megfigyelt mechanizmusok alapján működik.

A biodiverzitás gyakorlatilag az élet könyvének tekinthető, rengeteg információt hordoz, már csak a genetikai állományokon keresztül is. De mi mit teszünk? Elégetjük az élet könyvét, mielőtt elolvastuk volna.

2017-ben jelent meg a World Watch Institute ún. világhelyzet jelentése, amely az oktatásról szól, és ott néhány fontos oktatási szempontot fogalmaznak meg, amit bárhol lehetne, sőt kellene alkalmazni, különösen ebben a gyorsan változó világban. Kiemelik a *rendszer szemlélet* és a *kritikus gondolkodás* fontosságát, az *együttműködési készséget*. Ha ezek sokkal meghatározóbb, kiemeltebb készségek lennének a társadalomban, a legtöbb embernél, sokkal jobban látnánk ezeket az összefüggéseket. Sokkal inkább megkérdőjeleznénk azt is, hogy a technológia mindent megold-e.

Gretanak volt erre egy nagyon jó gondolata. Szerinte a technológia istenítés és az az illúzió, hogy az majd mindent megold, olyan, mintha valakinek azt mondanánk, választhatsz az életmentő operáció és egy pár év múlva megszülető csodapirula között. Te várhatsz a csodapirulára, de azért tudjuk, hogy az a megoldás, ami biztos és most lehetséges. A véleményem az, hogy nem lesz ilyen csodapirula, mert a természet túl összetett, túl bonyolult működésű ahhoz, hogy mi a problémákat így megoldjuk.

B: Lehet szűk perspektívájú megfigyelés, de úgy látszik, ahogy előrehalad mondjuk az orvostudomány, érdekes módon a betegségek száma is úgy szaporodik. Egy dolgot megoldani látszik, de közben három-négy új probléma jön elő, amelyik olyan súlyos betegséggé válik, amivel azelőtt nem számoltunk.

P: Ezek is érdekesek, de azért azt látni kell, hogy az orvostudomány fejlődése azt is hozta magával, tehát nemcsak új problémákat okoz, hanem egyre több problémát felismer, amit korábban nem. Az, hogy ez több betegségnek tűnik, elég sok okra visszavezethető, így arra is, hogy a mostani életmódunk pszichésen és egészségi szempontból is nagyon káros.

B: Tehát te rendszerről beszélsz. Ez a rendszer, az egész természet és benne az ember, olyan mint, egy kártyavár. Kihúzhatod óvatosan a lapjait itt-ott-amott, és lehet, hogy nem fog összedőlni, de azért, ha kihúzod, meg fog rogyanni.

P: Igen, és előbb-utóbb összeomlik, mert egyre instabilabb lesz. Nagyon fontos, hogy rendszerben lássuk az egészet, és ezért is nehéz egyszerű megoldásokat javasolni. Sokan kérdezik tőlünk, hogy mik a követeléseink, mit akarunk elérni?

Egyrészt nagyon fontos célkitűzésnek tartjuk azt, hogy *felhívjuk a társadalom figyelmét erre a problémára, és hogy a társadalmat biztassuk arra, hogy követelje a változást.* Ezzel párhuzamosan felelősségre akarjuk vonni a politikusokat, vagy legalábbis fel akarjuk hívni arra a figyelmet, hogy mekkora felelősségük van. Rengeteg olyan információt elhallgatnak, ami eljut hozzájuk. Konkrétan gondolok itt az ENSZ jelentésekre. Ezt a politikusoknak is olvasniuk kell, mégis úgy beszélnek, mintha nem lenne valós a klímaváltozás, vagy nem lenne biztos, hogy ebben mi az ember a szerepe. Igazából terelik a felelősséget és próbálják elhúzni az időt.

B: Na jó, mert ők négy év múlva már nem lesznek ott.

P: Mivel az óriáscégeknek és a cégvezetőknek igen nagy szerepe van, ezért arra jutottunk, hogy azt követeljük, hirdessék ki az ökológiai és klímavész helyzetet, majd készüljön egy cselekvési terv. Ezt persze nem mi írjuk meg, hanem olyan szakértők, akik a lehető legképzettebbek ebben a témában. Az ökológiai és klímavész helyzet kihirdetése nyíltan beismerné problémát, ami még nem történt meg. Úgy gondolom, nem várható el az emberektől, hogy maguktól mindenre rájöjjenek és utánaolvassanak. Én nagyon sokat olvasok magamtól ebben a témában, és ezért bizonyos részeiben valamennyire tájékozott vagyok, de tudom, hogy ez nem várható el mindenkitől. De mégiscsak nagyon fontos alapismeretek ezek, amik közvetlenül befolyásolják az életünket. Korunkban már egyáltalán nem mondhatom, hogy majd az unokák, mert lehet, már öt éven belül olyan súlyos következményei lesznek a helyzetnek, ami ma van. Az IPCC jelentése azt mondja, hogy 12 évünk van arra – ezt tavaly mondták, s nagyjából eltelt egy év –, hogy megfékezzük azokat a folyamatokat, amelyeknek, ha nem történik valami, visszafordíthatatlanná válnak. Arról vita van, hogy ez valóban ennyi vagy kevesebb időnk van, de az biztos, hogy nagyon-nagyon kevés.

B: Ez korántsem új információ. A Római Klub jelentése már a hetvenes években lényegében ugyanezt mondta. Az akkori kevesebb információ alapján is világos volt, hogy nem

fenntartható ez a fajta működési mód, ahogy a világ halad előre. Akkor azt mondták, valamikor a 2010-20-30-as években, tehát a mi mostani éveinkben várható a töréspont, amikor összeomlik a rendszer. Akkor még úgy számoltak, hogy az olaj kifogy mára, amire büszkén mondhatják egyesek, hogy nem igaz, még van 90-100 év, így el van tolva kicsit egy-két probléma. De nem így van, mert ma már nem önmagában az olaj a probléma, hanem a széndioxid a és a felmelegedés.

P: Az ökológia probléma sok szinten tetten érhető. Itt van például az ún. bennefoglalt vízfogyasztás kérdése. Nem csak az számít, hogy mennyit folyatom a csapot, hanem az is, hogyan táplálkozom, mennyit közlekedek, vásárolok, mert ennek mind van egy „vízlábnyoma”, ami növeli a vízfelhasználást, és csalóka, mert nem látványos. A lefolyóban még látom, hogy mennyi folyik le, de azt már nem, hogy az életmódom mennyi víz elszennyezését és elhasználását okozza.



Itt hozzátenném, hogy vízgazdálkodás téren Magyarországnak hatalmas lehetőségei lennének, hogy sokkal jobban csináljuk, és mégsem csináljuk. A szakértők már jó ideje mondogatják, hogy pl. nem az árvizek gyors levezetésére kéne törekedni, hanem arra, hogy természetközeli helyeken visszatartsuk a vizet, ami azért is fontos, mert alvízi országként sérülékenyek vagyunk. Azt állítjuk, hogy Magyarország víznagyhatalom, de az az igazság az, hogy nem nálunk erednek a nagy folyók, aminek az a következménye, hogy a felső részeken történő szennyezések kiszolgáltatottá tesznek minket. Az új szemléletű vízgazdálkodás a természeti élőhelyek megőrzése szempontjából is nagyon fontos lenne. És azt is figyelembe kell venni, hogy a párologtatás a helyi csapadékra milyen hatással van, tehát ez nagyon komplex dolog. Egyértelmű, hogy a pl. a vízzel is nagy gondok vannak. De próbálnék picit távolabbról rátekinteni a dolgokra, mert nem jó, ha egy valamit kiragadunk.

A klímaváltozás is egy részprobléma, ami annak a része, hogy kizsákmányoljuk a Földet. Azért szeretem elmondani az említett öt okot, mert abból látszik, hogy most jelenleg a harmadik helyen van a klímaváltozás, ami amúgy várhatóan egyre előrébb fog csúszni, ahogy fokozódik. A lényeg, ha ezt az egyet megoldanák, akkor is még mindig ott van az a többi ok, ami pusztítja a biodiverzitást.

B: Az a kérdés tehát, hogy valójában meg lehet-e oldani a klímaproblémát anélkül, hogy a többi problémát megoldanánk? Most slágertéma a hidrogénnel működő autó, ami tiszta vizet pufog ki, és hogy ez mennyire fenntartható lesz. De így majd még több autó fog furikázni, még több út lesz, még nagyobb forgalom, még nagyobb turisztika. Egy ponton korlátozzunk a károsító hatást, de sok máson növeljük, amit a közlekedés fölfokozott hatása okoz, hiszen a fogyasztás ettől nem fog leállni.

P: Erről beszélünk. Egy rendszerszintű probléma esetében a rendszer megváltoztatása a megoldás és szükségszerű. Ha mi mindent úgy akarunk csinálni, és csak egy picit változtatunk a rendszer egy elemén, az nem fog segíteni. Azt kell megváltoztatni, hogy miként gondolunk egymásra, mennyire tartjuk fontosnak a jövőt, a saját jövőnket és egymás jövőjét, és a biodiverzitás szerepét mennyire értjük meg. Én a személyes vonatkozást is belehoznám, mert nem csak az számít, hogy a biodiverzitás mennyit ad nekünk, hanem morális bűn is ennek az óriási alapvető értéknek az elvesztése.

B: Beszéltünk arról, hogy ti önszerveződő társaság vagytok. Tehát nem arról van szó, hogy egy nemzetközi szervezet megalakította a helyi fiókját, hanem önmagatoktól kezdtétek el, ugye?

P: Igen. Ez úgy működik, hogy aki egyetért ezekkel a céljainkkal és azzal, hogy békések, erőszakmentesek – és nagyon fontos –, pártpolitikától mentesek, függetlenek vagyunk, de igenis szólunk a politikusokhoz is, mert mindenkitől ugyanazt várjuk el, tehát, aki egyetért ezekkel az elvekkel, az csatlakozhat hozzánk, és ugyanúgy megtarthatja a saját eseményét, tüntetését.

Csak annyiból áll, hogy Fridays for Future weboldalán be kell regisztrálni. Ha szeretnék tartani egy megmozdulást, csak megadom, hogy mikor, hol, mi lesz. Ez egyébként arra szolgál, hogy egyben meg lehessen nézni, hogy a világon hol vannak ezek a tüntetések. Elképesztő látni, hogy mennyi helyen foglalkoznak most ezzel a témával.

B: És ti hol és hogyan szoktatok tartani ilyet? Minden pénteken tüntettek?

P: Igen, mi minden pénteken tartunk itt Budapesten a Kossuth téren a Parlament előtt megmozdulást. Én a budapesti szervezőcsapatnak vagyok az egyik tagja. Most már Magyarországon is több, mint tíz városban vannak szervező csoportok. Nemsokára lesz a következő globális klímasztrájk, amiről szeretnék még később beszélni, akkor legalább 11

városban lesz Magyarországon is tüntetés. (Magyarországon azóta már 20-nál több városban szervezik ezeket. A szerk.)

B: Mindig péntek?

P: Az is pénteki nap lesz, igen. Bárki becsatlakozhat. Elkezdtünk Pesten kimenni és egyre többen csatlakoztak. Rengeteg segítséget nyújtunk, de a vidékiek is maguk kezdtek bele, és megosztjuk egymással a tapasztalatokat oda-vissza. Nagyon jó érzés, hogy ez egy teljesen alulról jövő és komoly összefogás.

B: Mit csináltak péntekenként a Parlamentnél?

P: Eleinte főleg csendben álltunk ott a tábláinkkal, de mostanában egyre több a kiabálás is már a tüntetésen, főleg úgy, hogy már van néhány olyan ember, aki szívesen is kiabál. Persze ezek teljesen korrekt kiabálások, semmi rosszra nem kell gondolni. Például, hogy „Mit akarunk? Klímavédelmet!”, ez egy ilyen válaszolós. Vannak angol kiabálások is, mert az is előfordul, hogy megjelennek külföldiek is a tüntetésen. Ez is egy nagyon érdekes, hogy vannak emberek, akik eljöttek ide nyaralni pár napot, és abból több órát arra szántak, hogy velünk tüntessenek a magyar Parlament előtt, mert annyira fontos nekik ez az ügy. Vannak vidéki városok is, ahol többször is van tüntetés, bár kevés olyan van, ahol minden héten, de van, ahol rendszeresebbek.

B: Vártok valamit, vagy akkor is csináljátok, ha magából a Parlamentből senki nem fog kinézni hozzátok?

P: Több célja van ennek a tüntetésnek. Ha nem néznek ki ránk a Parlamentből, azt gondolom, akkor is sokáig érdemes csinálni, hiszen ez egyben egy társadalmi figyelemfelhívás. Az, hogy Greta is és mi is kimegyünk, hatalmas sajtóvisszhangot kapott. Ez lehetőséget ad arra, hogy beszéljünk ezekről a problémákról, és meg tudjuk ezt mutatni a mi szemszögünkből is. Az őszhajú kutatók már sokat beszéltek arról, hogy mi a probléma. Amiben Greta újat hozott, hogy behozta egy egész generáció érzéseit, hogy elmondta, ő „klímaszorong” vagy ökológiai depressziója van. Rengeteg embernek vannak hasonló érzései.

B: Te is így éreztél?

P: Abszolúte és egyre inkább. Minél jobban megértem ezeket a folyamatokat, annál inkább.

B: Kamaszként mi is szorongtunk, de hogy nem a klímától, az biztos.

P: Konkrétan ez olyan szorongás, amelyben azt nézzük, hogy mennyire van esélyünk arra, hogy normális és egészséges életet éljünk. Normális alatt most véletlenül sem azt értem, hogy a mostani mérce szerint normálisat, hanem egy élhető életet a Földön. Hogy ne legyen ivóvízhiány, ne kelljen állandóan attól félni, mikor jön egy olyan pusztító vihar, ami ellen esélyünk sincsen védekezni. Az egyik legsúlyosabb probléma az élelmiszerhiány és a biológiai sokszínűség összeomlása. Vajon hány év még, hogy ez az egész még jobban összezuhan, és ellehetetleníti az emberi életforma a létezését. Nyilván nem egyik napról a másikra megvalósuló pontszerű világvége ez, de egyre jobban fognak drágulni az élelmiszerek, a fiatalok és a szegények pedig sokkal kiszolgáltatottabbak lesznek. Minél fiatalabb vagy, annál hosszabban kellene ebben élned. A másik kérdés, ami egyre jobban foglalkoztatja a generációnknak azt a részét, amelyik beleássa magát ezekbe a kérdésekbe: egyáltalán gondolkodjunk-e abban, hogy gyereket szeretnénk, mennyire reális gondolat ez ebben a helyzetben?

Abban a tétlenségben, amely az egész helyzetet övezi kis lépések vannak ugyan, de nem történnek meg a szükséges változások, és komoly aggodalmat okoz.

B: Tehát ez egy igazi pszichés nyomás is, úgy érzed?

P: Abszolúte pszichés nyomás egy idő után az, hogy szembenézzünk a valósággal. Nagyon sokan kerülnek ezt, ami egy ideig segíti az embert azzal, hogy nem érzi magát annyira rosszul, mintha szembenézne, csak pont *ez a nem szembenézés, az úgynevezett szándékos vakság vezet oda, hogy nem cselekszenek az emberek, mert elfedik maguk előtt a valóságot, elfedik azt, hogy mit látnak.*

Ilyen például az egyre gyakoribb szárazság, majd a lezúduló koncentrált csapadék problémája, amit érzékelhetünk abban, hogy hol ijesztően alacsony, hol meg rekordot dönt a Duna vízszintje. Milliósámra jelennek meg olyan élőlények, mint pl. a vándorpoloska, amik nem hazai fajok, hanem mi hurcoltuk őket ide más kontinensekről. Ezt mindenki látja, csak sokkal könnyebb ezzel nem szembenézni. Ha viszont megteszi, nagyon-nagyon rosszul fogja magát érezni egy darabig. Ám pont *ez a rossz érzés az, ami nagyon sok erőt tud adni ahhoz, hogy cselekedjünk és sokat tegyünk azért, hogy a helyzet megváltozzon.*

B: Te idősebb vagy, mint Greta, aki még csak 16 éves. Mondtad is, hogy ti már öregek vagytok ebben a társaságban.

P: Voltunk egy nemzetközi találkozón a szervezőkkel, akkor ott a legidősebbek voltunk így húsz-huszonévesen. 15-16 évesek voltak talán a legtöbben. Volt egy 18 éves lány, nagyon meglepődtem rajta, annyira értelmes dolgokat mondott. Persze nem azt mondom, hogy egy 18 éves nem mondhat fontos dolgokat. Szerintem alapból van egy lenézés a fiatalokkal szemben, miszerint a fiatalok nem tudják, miről beszélnek. Ott rengetegen voltak olyanok, akik sokkal komplexebben látják, hogy mi történik, mint akik azt hangoztatják, hogy a fiatalok milyen buták.

B: Kire gondolsz úgy, mint természetes szövetségesre az idősebb generációból? Úgy gondolom, talán a tanáraitok, akik megírták ezeket a könyveket, így vagy úgy, de a természetes szövetségeseitek lehetnének, hiszen ők már több dolgot megértettek abból, amikről beszéltek. Még akkor is, ha nem ismerik a módját annak, hogyan tudnának aktívan fellépni, és csak az órán állapítják meg a tényeket.

P: Ószintén szólva, én úgy gondolom, hogy *nem igazán egy társadalmi csoport az, aki a legtöbbet tehetné, mert mindenki tudna segíteni.* Vannak nagyszerű tanárok – akikkel már mi is találkoztunk –, és tényleg fantasztikus energiával, lelkesedéssel csinálják ezeket a dolgokat és nagyon látszik, hogy értik az összefüggéseket. Összességében mégis túl sokan vannak olyanok, akik, pont a tanítás miatt, a régi, és nem az aktuális dolgokról beszélnek. Nem látják be, mennyire gyors lett a változás. Ennek a témakörnek az oktatása nagyban függ attól, hogy adott tanár, tanárnő milyen hozzáállású, mit gondol a témáról, mennyire adja át a lényegét, ami nagyon személyfüggő. Azt is látni kell, hogy a tanárok nagyon kiszolgáltatott helyzetben vannak. Sőt, azt is mondhatjuk, minden állásban levő ember kiszolgáltatott helyzetben van egy bizonyos szintig. Azzal, hogy nyíltan felvállalja, miszerint a jelen gazdasági és társadalmi rendszer fenntarthatatlan, kiteszi magát a támadásnak, olyan konfrontációt vállal fel, ami kockázatos.

Van egy David Suzuki nevű genetikus természetvédő, akivel meghallgatható egy nagyon jó beszélgetés a YouTube-on. Ő azt mondja, hogy a *nyugdíjasoknak is hatalmas szerepe van abban, hogy kiálljanak ezekért a dolgokért, mert ők azok, akiknek nincs vesztenivalójuk.* Igazából ilyen a mi generációnk is. Nekem most nincsen vesztenivalóm azzal, hogy kimegyek a térre és kockáztatom, hogy később a munkahelyemen negatív fényben tüntethetnek fel, vagy, hogy ez nehezítené a későbbi elhelyezkedést. Nekem teljesen

irreleváns, hogy nem lesz mit ennem. Annyira nagy ennek az egésznek a súlya, hogy a mi generációnk, vagy a nyugdíjasok kiállhatnak, mert nem az egész életüket kockáztatják, mint a dolgozó korosztály. Ez persze nem azt jelenti, hogy azt mondanánk, hogy a dolgozók ne jöjjenek, hiszen épp most ezek a globális klímasztrájkok aktuálisak. *Sztrájknak nevezem, mert tanítási időben, illetve munkaidő alatt jönnek ki a tanulók vagy a dolgozók azért, hogy változást követeljenek. Ez önmagában is egy sokkal erősebb figyelemfelhívó erő, mintha csak délután mennénk ki tüntetni.*



B: Ez nagyon nyomós ok.

P: Ez az egész ügy egyébként is erősen összefügg az iskola kérdésével. Greta is azt mondja: miért tanuljunk, ha nem lesz jövőnk? Ha ezek az életfontosságú kérdések és a fiatalok figyelmen kívül vannak hagyva a döntéshozók által, akkor mi értelme iskolába

járni? Ez az egyik oka annak, hogy ez egy iskolai sztrájk. Ha nincs jövőm, és amúgy sem számít az, hogy mit tanulok, mert most sem hallgatnak a képzett emberekre, nem foglalkoznak a tényekkel, akkor mi értelme az egésznek? Mi nem arra biztatjuk az embereket, hogy ne járjanak iskolába és lógnak, hanem arra, hogy álljanak ki a jövőjükért, mert ez most sokkal súlyosabb és nagyon-nagyon fontos ügy.

B: Mi a tapasztalatod a szervezéssel? Ha ez ennyire alulról működő, akkor gondolom, szervezeti szabályokat sem alkottatok. Vagy igen?

P: Olyan alapelvekben egyeztünk meg például, hogy nem működünk együtt az óriáscégekkel, akiknek a működésével nem értünk egyet. Egy kőolajvállalatnak nem örülünk, ha szeretne velünk barátkozni. De nincsen szervezeti háttér. Magyarországon és külföldön sincs egy olyan szervezet, aminek az a neve, hogy Fridays for Future.

Ez egy alulról szerveződő mozgalom, amihez bárki becsatlakozhat. Úgy működik itt Pesten is, hogy ha valaki szeretne becsatlakozni a szervezésbe, akkor ír nekünk egy emailt vagy ad valamilyen elérhetőséget.

B: Azt mondod, hogy „nekünk”. Akkor mégiscsak van valami vezetőség?

P: Aki bekerül ebbe, az tapasztalja, hogy a legtöbben látják ezeket az emaileket. Persze, van egy csoport, egyértelmű, hogy nagyon fontos szervezettnek kell lenni. Csak ez nem egy szervezeti háttér.

B: Hogy fog ez működni anélkül, hogy ne építsetek ki egyfajta hierarchiát?

P: Vannak nehézségek. A hierarchia kulcskérdés az egyik legfontosabb alapelvünk szempontjából is, vagyis, hogy konszenzusra törekszünk. A mi döntéshozásunkban azt szeretnénk elérni, hogy ne az legyen, hogy valaki megmondja, hogy mi legyen, hanem az legyen, hogy ha van valami vitatéma, akkor ott el lehessen mondani az érveinket. Amit mi próbálunk alkalmazni, az a szociokrácia modellje, ami annyit jelent, hogy lehet vétózni, amikor valami olyan érvem van, amivel alátámasztom, hogy egy adott cselekvés a korábban közösen megbeszélt céllal szembe megy. Ha nincs ilyen ellenérv, akkor lehet támogatni, vagy lehet azt mondani, hogy nem nagyon örülök, de fenntartással elfogadom, mert a többieknek jó és nem tudok olyan érvet, ami miatt ez rosszat tenne annak, amit mi csinálunk. Most, hogy közelednek ezek a sztrájkok, nekünk is sokkal jobban bele kell jönnünk ebbe újra. és nagyon nehéz úgy, hogy eddig nem igazán vettünk részt ilyen dolgokban.

B: Hányan vagytok most?

P: Jelenleg 10-15 fő a nagyon aktív szervező Budapesten, de rajtuk kívül rengetegen segítenek.

B: Köztetek megvan a teljes egyetértés az alapelvekben?

P: A mozgalom alapja egy úgynevezett deklaráció, amiben le van írva az, hogy mikkel értünk egyet, és mik azok az alapvető értékek, amiket nagyon fontosnak tartunk, és mik nagy vonalakban a céljaink. Ha csatlakozol, az azt jelenti, hogy egyetértesz ezzel. Ha mást csinálsz, akkor vannak más mozgalmak, amikhez szintén lehet csatlakozni, vagy lehet újat alapítani, de ez erről szól.

B: A trollkodást hogyan véditek ki? Vagy hogy valaki elkezd keresztbe szervezni dolgokat...

P: Őszinte leszek: jellemző, hogy rengeteg javaslatot kapunk, de megcsinálni senki nem akarja. Ezzel elég könnyű mit kezdeni, mert ha mi nem csináljuk meg, akkor más nem fogja. Aztán vannak nagyon-nagyon aktívnak tűnő emberek, akik odajönnek, megmondják, hogy ezt így és így kellene, de nem csinálják meg. Innentől kezdve nincs

egymással dolgunk. Erre fel kell készülni, mégpedig úgy, hogy elég tisztán megvan az, hogy mi mit szeretnénk és milyen eszközökkel vagyunk hajlandók ezt csinálni, ezért ezek viszonylag könnyen kivédhetőek. Nagyon fontos, hogy akik csatlakoznak, azoknak az az együttműködés legyen a céljuk. Ha sokan vannak, akik nagyon mást akarnak, akkor le kell üljünk megbeszélni a dolgokat.

B: Volt már ilyen problémátok?

P: Súlyos nem volt. Olyan sokszor volt, hogy valaki nagyon meg akarta mondani, hogy mi legyen, de egyéb jellegű nagyon bomlasztó dolog szerencsére nem történt.

Nagyon szeretnék mindenki biztatni arra, hogy csatlakozzon hozzánk önkéntesként, vegyen részt a demonstrációkban és segítsen a megszervezésükben. Bárki csatlakozhat és elfogadjuk a segítségét.

A fridaysforfuture.hu honlapon keresztül el lehet érni minket. Itt a vidéki helyszínek történéseit is megosztjuk. Mint mondtam, több, mint tíz városban van megmozdulás, így Pécsen, Sopronban, Szekszárdon, Miskolcon, Debrecenben, Szegeden. Szeretettel várunk mindenkit és arra is biztatunk, szervezze meg akár a saját tüntetését a városában, hogyha ott még nincs olyan. Ehhez készítettünk egy segédanyagot, ami egy online elérhető írás arról, hogyan érdemes belefogni, hogyan próbáljuk embereket kihívni, a sajtó felé hogyan kell kommunikálni, és persze le vannak írva az alapvető céljaink is.

B: Azok a szakmai kérdések, amiket itt felsoroltál, és ami a magyarázatát adja az egésznek, valahol hozzáférhetőek?

P: Persze, online elérhető.

B: De abban a formában, ahogy ezt ti prezentáljátok? Mert amit itt felsoroltál, emögött rengeteg irodalom van, évtizedes munka. De hogy ez miként kapcsolódik az aktivitáshoz – a tudomány ezzel sohasem foglalkozott. A tudomány megállapít valamit, de a változtatásban nem vesz részt. Azt szokták mondani, ez a politikusok dolga, de tőlük nem tudom, mennyit lehet elvárni.

P: Visszakanyarodtunk oda, hogy ez rendszerszintű probléma, egyedül a politikusok nem fogják tudni megoldani. Viszont hatalmas felelősségük van abban, hogy beismerik-e a bajt, ám ha még ezt sem teszik meg, teljesen nyilvánvaló, hogy nem tesznek eleget. És amíg a saját szintjükön ez így van, ezért is tüntetünk. Ezért van az, hogy városháza, parlament,

vagy hasonló szimbólum előtt tüntetünk, mert egyértelmű, hogy a döntéshozók felelőssége ez.

B: Vállalatok előtt nem szoktatok?

P: Itthon még nem volt ilyenre példa. Külföldön van olyan mozgalom, aki tervezett ilyen, de nem tudom, hogy megvalósult-e. Itthon korábban volt olyan elképzelés is, hogy erre összpontosítunk, és nem hallgatjuk el azt, hogy a vállalatoknak milyen hatalmas felelősségük van.

A tudományos világra visszatérve, szerencsére egyre több kutató is mellé áll ezeknek a kezdeményezéseknek, sőt akár az élére, és kutatóként, szakértőként is hozzáteszi magát, ami azért is nagyon jó, mert így hiteles információkhoz lehet jutni első kézből. Aminek szintén örülünk, hogy egyre többször szólalnak fel a saját fórumaikon, vagy pl. egy rádióbeszélgetésben beszélnek arról, hogy mennyire fontos az aktivizmus. Ezek az anyagok online hozzáférhetőek. Vannak kivonatok, rövidített változatok is, amelyben a lényeg ki van emelve.

B: Szoktatok csinálni ismeretterjesztő, tájékoztató, tudásmegosztó akciókat?

P: A csoporton belül nyilvánvalóan. Fontos, hogy az aktivisták között meglegyen a tudásmegosztás, de kifelé nem tettük még.

B: Mert ez pont az a téma, amiről, ha valaki keveset tud, nagyon könnyen belecsúszhat valamiféle összeesküvés elméletbe, amivel a téma hitelét rontja. Ti abszolút hiteles dolgokra támaszkodtok?

P: Ezzel azért nehéz mit kezdeni, mert pont az összeesküvés elméletek hívóinek sajátos tulajdonsága az, hogy őket úgysem fogjuk tudni meggyőzni hiteles forrásból. Ez egy konfliktushelyzet, amelyben nem lehet érvekkel vitázni, hiába van konstruktív hozzáállás.

Az őszi pesti klímahét kereteiben belül kifejezetten beszéltünk a lehetséges megoldási lehetőségekről. Volt klímaszorongásos beszélgetés, s olyan is, ami a kisközösségi megoldásokról, a közösségi energiatermelésről, az amazóniai esőerdő égéséről, illetve a klíma-vészhelyzet jelentőségéről szólt. Tervezünk ilyeneket a jövőben is.

B: Ezeket is ti szervezitek?

P: Különböző szervezetek segítenek a megvalósításban. Annyiban különbözik egy fesztiváltól, hogy itt nem a hangosság a lényeg, hanem az ismeretterjesztés, aminek kifejezetten az a célja, hogy egy kicsit mélyebben belemenjünk ebbe. Ennek is az összes részlete elérhető a facebook oldalon.

B: Az izgalmas még az lenne, hogyha az iskolák is segítenének a szervezésben.

P: Voltunk már egyetemi beszélgetésen, ahol egy óra keretében az oktató meghívására elmondhattuk a véleményünket. Iskolákban is van, hogy tudunk ilyen ismeretterjesztő előadásokat tartani, ami szerintünk is nagyon fontos.

B: Köszönöm szépen, Pribéli Leventét hallottuk, a Fridays for Future mozgalomtól.

Az interjút papírra vetette: Fazakas Zsuzsanna és Varga Matild. Szerkesztette: Péterfi Ferenc

Kiemelt kép: [Fridays For Future Magyarország](#), Járdány Bence

Tovább szól a Civil Rádió, elérhető: [civilradio.net](#)

25 éve szól a Civil Rádió – ajánló

Szerző: Gyenes Zsuzsa

1999 a jubileumok éve: 30 éves a Közösségfejlesztők Egyesülete, s 25 éves a hozzá sok szálon kapcsolódó budapesti közösségi adó, a Civil Rádió. A 25 éves születésnapra a rádió a Médiatanácstól a megújulás kényszer-kihívását kapta ajándékba: nem szólhat többet az FM98-as frekvencián. A Civil Rádió azonban – [az internetre költözve](#) – továbbra is „Elérhető és átélhető!”. Ez a 25 éve használt szlogen a címe annak a tanulmánynak is, melyben Péterfi Ferenc a Civil Rádió történetét mutatja be a [Civil Szemle 2018/3. számában](#).



A tanulmány nem csupán krónikája a Civil Rádió 25 évének (a nehézségeket sem titkolva, a hibákra is reflektálva, a jövő feladatait is felvázolva), egyben bemutatja a közösségi rádiók működését, jellemzőit és jelentőségüket a helyi nyilvánosságban, a civil társadalomban, a demokráciában. Mindezt a történetiségbe ágyazva: a nyolcvanas évektől ismerhetjük meg ezen összefüggések alakulását. A tanulmány így végül nem csak a születésnapos Civil Rádió, hanem a hazai helyi médiumok krónikája is egyben.



Közvetítés a Szigetről

Az online műsort sugárzó Civil Rádió adása elérhető a honlapról (az „élő adás”-ra klikkelve), vagy okostelefonra letölthető applikációja a Play Áruház gombról, díjmentesen itt: www.civilradio.net.